

"Vstanu a půjdu k svému otci"

Postní exercicie
s Tomášem kardinálem Špidlíkem S.J.
čestným občanem pustiměřským

DRYSICE - 1992

"Lítost nad hříchem je něčím úžasně krásným; je radostí na tím, že všechno zlo je přemožitelné. To je smysl křesťanského pokání. Dokáže přemoci všechno zlo na světě. První a nejkrásnější poselství evangelia tedy zní: *'Čiňte pokání, neboť se přiblížilo Boží království!'*"

S Tomášem kardinálem Špidlíkem S.J. v kapli Redemptoris Mater v papežském paláci ve Vatikánu,
Peregrinatio ad limina apostolorum, 13. června 2007.

"Člověk je tak velký, jak velká je jeho láska.
Vzít lidem Krista Pána znamená zabít člověka."

**"NA PRAHU TŘETÍHO MILÉNA BYCH RÁD ZDŮRAZNIL POSELSTVÍ SPÁSY A RADOSTI,
JEŽ KRISTUS, NAROZENÝ Z PANNY MARIE, PŘINESL LIDSTVU...
TY JSI KRISTUS, SYN BOHA ŽIVÉHO", STEJNÝ VČERA, DNES A NAVĚKY"**
(Jan Pavel II. při posvěcení kaple Redemptoris Mater, 14. listopadu 1999).

Bez víry se nelze líbit Pánu

Když jsme zpívali velehradskou píseň, vybavila se mi jedna stará vzpomínka. Teď jsem si uvědomil, že je to už skoro půl století. Když končila válka, byl jsem na Velehradě. Zrovna přecházela fronta. Z okna jsem viděl, jak se blížili Rumuni, potom najednou přišli Rusi a pak byl najednou klid. Další den se znenadání objevila u brány nějaká dáma. Byla velmi pěkně oblečená a mluvila rusky. Ale oni se s ní nemohli domluvit. A protože já už ruštinu studoval, tak mě zavolali, abych s ní promluvil. Protože byla tak pěkně oblečená, měl jsem strach, že je to tajná policie. Dával jsem si proto pozor, abych něco neřekl. Zajímavé ale bylo, že se mě vůbec na nic neptala. Hned však začala vyprávět svou historii.

Pocházela z východní Ukrajiny a když přišli Němci, vzali ji na práci do Německa. Její bratři byli narukovaní na vojně. Jak táhla fronta byla její rodná vesnice vypálena, takže ani nevěděla, zda ještě kdo žije či nežije. Když pracovala v Německu, zamiloval se do ní jeden moravský chlapec a říkal: „po válce si tě vezmu domů a vezmeme se“. Po válce si ji přivezl domů. No ale co se nestalo: to víte, doma měli velikánskou radost, že si přivezl neznámou Rusku. A pořád dělali křik a křik, a pryč a pryč, až ji jednou vyhodili na ulici. Říkala: „byla jsem úplně sama na světě! Nikoho nemám, nikoho neznám, jsem v cizí zemi... Tak jsem si oblekla ty nejhezčí šaty co mám“- proto byla tak pěkně oblečená. Ve Starém Městě byl most přes Moravu vyhozený do povětří, takže polovina zůstala viset do prázdna. Šla jsem na ten most, abych skočila do vody. A říkala – „nikdy v životě jsem nebyla tak klidná jako tehdy. Říkají, že někdo má strach. Já vůbec žádný strach neměla. Tak jsem byla úplně klidná, že to skončí... Když jsem přišla na ten most, odkud jsem měla skočit, najednou mě napadlo: „někdo existuje a ty to nesmíš udělat. A to vám bylo tak

silné, že jsem se vrátila. A tak jsem se začala vyptávat, jenže lidé jen mávali rukou. Až pak mi někdo rozuměl a řekli mi, abych šla na Velehrad, že tam jsou páteři, a že s něma mohu o takových věcech mluvit. Poprvé v životě tedy mluvím s nějakým knězem /prošla totiž komunistickou ateistickou výchovou/ o tom, že jsem měla zjevení: povězte mně kdo to je, kdo to existuje?“ Myslel jsem, že vyslovím slovo Bůh, ale ona mne rozčileně předešla: „Bůh, to je hloupost! To byl někdo, kdo je skutečný, kdo existuje! Zastavil mě a já to nemohla udělat, kdo to je!“ Napadlo mě, že jsem poprvé v životě mluvil s Mojžíšem. Vždyť Mojžíš měl totéž zjevení. Vyšel na horu a viděl hořící keř. Ptá se: kdo jsi? „Já jsem, který jsem“, beze jména. Tedy v naprosto ateistickém prostředí, za války, se u děvčete najednou projeví takové poznání – někdo existuje! Jak k tomu přišla? Na to odpovídáme: tomu říkáme víra. Ta se nedokazuje. Víra je objev, že někdo skutečně existuje a my s ním musíme navázat styk.

A teď co se stává v moderním světě. Víme, že v moderním světě mnoho lidí ztrácí víru. Mladí lidé přestanou chodit do kostela. Konstatují: mně to nic neříká, co já s tím! Dejte pokoj, to je pro babičky. My chceme všechno dokázat, atd... Četl jsem jednu francouzskou povídku o studentovi z Paříže, existencialisticky smýšlejícím, jak vypadá jeho den: stává pozdě, když vstane to už je jedenáct; u oběda chtěl pojíst, ale otec ho začal napomínat, že tak se přece nedá žít. Rozčilen, vzal vidličku, hodil ji na zem a šel ven. Ale odpoledne je dlouhé. A tak bloumal po ulicích, míjel kytaristy, zpěváky, pak zamířil na koupaliště, večer pak strávil s nějakým neznámým děvčetem a zůstal s ním dlouho do noci. Dívka mu pak říká: a máš mě vůbec rád? On se chytne za hlavu a v duchu si povídá: „Tož ta hloupá husa, copak se chodí s děvčetem, že ji mám rád! To se chodí, aby se ten večer nějak strávil.“ Nato se autor ptá: je ten chlapec zlý? No není, ale něco ztratil, nemá normální poznání. A to je právě to, co se při křtu říká o víře. Když nás nesli na křest, tak se ptali: co žádáte? Odpovídáme: víru. A co ti dá víra? Život věčný. Víte, že v evangeliu Kristus Pán apoštolům všechno odpustil, ale nedokázal jim odpustit, když měli malou víru. Když Petr kráčel po moři a začal se topit, ještě dostal: „dobře ti tak! Proč jsi pochyboval?“ A když někdo přišel, aby byl uzdraven, dostal otázku: máte víru? Když máš víru, tak ano. Nemáš-li víru, nedá se nic dělat. Je tedy zajímavé, jak říká svatý Pavel, že „bez víry se nemůžeme líbit Pánu“. My to máme pěkně vyjádřené v té písni: „Bez víry se nelze líbit Pánu, růže ctnosti z víry vykvétá. Víra otevírá rajskou bránu, věrou do srdce Bůh zavítá“.

Rozlišujeme tedy lidi na věřící a nevěřící. Věřící jsou ti, kdo mají víru. Ale teď přijde velice těžká otázka: co to vlastně ta víra je? Víte, je to zajímavé. Každý se na to dívá jinak. Já jsem studoval teologii v Holandsku. Tam jsme se stýkali s evangelickými pastory atd. A byl tam jeden evangelický pastor, který se pak stal katolickým knězem. Napsal velice pěknou knížku o víře. Říká tam: když se zeptáte katolíka, co je to víra, řekne vám: věřit v Nejsvětější svátost, to je víra. Věřím v zázraky Krista-Boha?, to je víra. Musím věřit, že se Panna Maria zjevila v Lurdech? No, můžeš a nemusíš, to je svobodné. Jde tedy o jakýsi seznam pravd. A proto se někdo dobře naučil katechizmu a jiný se ho nenaučil. Někdo ho umí dobře, jiný ho neumí. Umí to všichni lidé dobře? No já nevím. Já jsem profesor teologie a také bych nechtěl dělat zkoušku z katechizmu, jestli se to nevytratilo z paměti... Tedy co to je vlastně víra? On říká, evangelíci to berou jinak. Příkladem víry je Abrahám. Co věděl Abrahám z katechizmu? No nic. Neznal ani tajemství Nejsvětější Trojice. Ale proč je příkladem víry? Protože všemu, co mu Bůh řekl, uvěřil. A nebylo to snadné. Řekl mu: „budeš otcem velikého národa“. No dobře, ale neměl děti a Sára už byla stará. Jak mohu být otcem velikého národa, když nemám ani jednoho syna? Když potom

koneckonců syna měl, Izáka, tak mu Pán Bůh poručil, aby ho obětoval. A když mu neodepřel, Bůh mu řekl: „protože máš takovou víru, budeš otcem velikého národa“. Tak vidíte, jedna víra je souhrnem všelijakých pravd a druhá víra znamená někomu věřit. Který z těchto pohledů na víru je správnější? Co byste řekli? Dám vám dvacet korun, těm mladým děvčatům, když správně odpoví. Který ten pohled je lepší?... No tak musíme říct, že patří k sobě. Když to bylo v evangeliu, tak oni přišli za Kristem Pánem, aby jim řekl. Ale když mu věřili, brali za pravdu, co říkal. Už o tom nepochybovali. Tedy ta první víra je důvěra a ta druhá víra je, že věříme tomu, co Kristus Pán zjevil.

Někdo by řekl: já bych chtěl věřit. Dokažte mně to a já budu hned věřit. Dá se to dokázat anebo se to dokázat nedá? Dá se dokázat, že Pán Bůh existuje? No tak říkají: podívej se, to se dokázat dá: vidíš hodinky, všechno to běží, není proto myslitelné, že by nebyl žádný hodinář!, že by se ta kolečka sama vyvinula..., musel tu být hodinář, který to dal všechno dohromady. Tak i ty velikánské hodiny světa, to jsou všechny ty hvězdy jejich běh, vývoj v přírodě ... musí mít nějakého Pořadatele. Zajímavé je, že za starých dob ateisté neexistovali. To bylo něco naprosto neznámého. Říkali, to je naprosto nemyslitelné, že by neexistovala první příčina. Je to už náboženství? No je to důkaz, že někdo existuje, ale náboženství? Já říkám, kdyby chlapcovi dokazovali, že existují děvčata, jen by pokýval hlavou a řekl by: no a proč? Něco jiného je, až se zamiluje. To už nepotřebuje důkazy. Ta první víra, že Bůh existuje, ta se dokázat dá. Ale to, že mu mám důvěřovat, to je životní zkušenost. A víte, jak přišli židé k víře? Ti nezkoumali přírodu a svět. Byli to obyčejní pastevcí a kočovníci. Ale ať mluví jakkoli, vždy začínali od Abraháma. Tak se podívejte, my jsme takový maličký národ mezi velkými mocnostmi. Na jedné straně byl Egypt, na druhé Asýrie. Podobně jako kdysi Rusko a Amerika a mezi nimi nějaké maličké Československo. Zajímavé ale je, že ti Egypťané i Asyřané, ti všichni padají a my, takový malý národek, pořád žijeme. A přešli jsme přes moře, šli jsme tam a byli jsme tam a tam, a všechno jsme přežili. To znamená, že někdo za námi byl. Nedá se to nijak vysvětlit, než že nás někdo držel. Tedy dívali se do dějin svého vlastního národa. Stejně tak i každý člověk má své vlastní dějiny. Když se tak dívám nazpátek jak to všechno šlo od počátku..., když tak nad tím přemýšlím, zjišťuji, že nic tam nebylo náhodně. Všecko to nějakým způsobem souvisí. Jinými slovy: někdo mi ten život dával do pořádku. je se mnou někdo, kdo mi ten život dává do pořádku. Víte, že malá Terezička Ježíškova napsala o sobě knížku a ta se jmenuje *Dějiny duše*, jak byla malá atd. Když se dívala nazpátek do svého vlastního života, zjišťuje, že to vždycky Pán Bůh nějakým způsobem zařídil. A najednou si řeknete: to je krásné! To je tak krásné, že nejsem nikdy sám. Pořád se mnou někdo je a pořád mě někdo vede jakoby za ruku. Když dávám pozor, tak to vidím. Stačí si vzpomenout: s kým jsem se seznámil?, jaké jsem měl rodiče?, všechno to má svůj význam; když jsem se ale do toho nějak připletl, vždycky to špatně dopadlo. Mohl jsem to pokazit. A když jsem to nechal, tak Pán Bůh mě vedl. To, že mě Pán Bůh vedl, tomu se říká víra. Proto lidé, kteří měli víru, ti se nebáli. Ti se nikdy nebáli. To vždycky půjde, s pomocí Boží to jde vždycky dál!

No já musím říct: já jsem byl celkem z velmi chudé rodiny, protože otec byl nemocný. Matka měla na starosti všechno pole, navíc musela ošetřovat otce. Ale nikdy jsem neslyšel, že by si postěžovala. Vždycky říkávala: podívej, člověče, zas máme - zaplať Pán Bůh - další den za sebou. Kolik lidí si dneska naříká! Kolik lidí dnes naříká: to není a to není, atd. To proto, že jsou sami. A víte čeho se dnešní člověk nejvíce bojí? Samoty. Proto chodí

do všelijakých těch diskoték, protože když je sám, má veliký strach. Zatímco takový Karel Foucauld, francouzský voják, který bude pravděpodobně beatifikován, říkával: „Já nejsem nikdy sám. Vždycky se mnou někdo je.“ A to uvědomit si, že se mnou vždycky někdo je, to je překrásná věc. V životopise svaté Růženy z Limy se vypráví, že byla hrozně, až chorobně bázlivá. Dostala nápad, že bude poustevničit. A tak šla do zahrady, kde měli besídku, a udělala si z ní poustevnu. Jenomže přišla tma a statečná poustevnice se hrozně bála přejít zahradu a vrátit se domů. Zrovna tak bázlivá byla i její matka: věděla, že tam děvče je, ale bála se stejně. No ale naštěstí přišel domů otec, vzal matku pod paži, šli do besídky a dovedli malou zpátky. Tehdy Růženu napadlo: když ta matka, která je tak polekaná jako já, se nebála jenom proto, že ji otec vzal pod paži, proč bych se měla bát já, když mě vede za ruku sám Pán Bůh? A od té doby ji přešel všecek strach.

No ale každému to nejde tak rychle. Svatý Petr byl také kurážný, šel na tu vodu, ale tam dostal strach a ... Ale samo v sobě to je uvědomit si, že nejsme sami; že je pořád s námi někdo, kdo nás vede. A když ateisté říkají: vy jste hlupáci! vy věříte všelijakým takovým věcem, co nejsou vědecké, atd... Víte, na to odpovídá známý ruský spisovatel Dostojevský. On říká: ti vědečtí lidé se podobají člověku, který si staví křišťálový palác. Průhledný. Tam se dá jenom to, co je jasné. Co není jasné tam nepatří. No tak všechno co je jasné tam má své místo. Co není jasné, to se – jako středověké tmářství – vyhodí ven. To jsou pověry. Když si tak člověk ten palác ze skla postavil, jde tam bydlet. A říká si: jak je to všechno krásné, jak je to jasné. Druhý den však zjistí, že tam není láska, a že tam není svoboda, protože ty dvě věci nemohou být nikdy jasné. A víte, že ve všech systémech, které chtěly všechno pospořádat jenom vědecky, obyčejně musely tyto dvě věci hned vyhodit. Protože ani svoboda ani láska nejsou jasné. To je otázka důvěry. A právě v tom je ten velký rozdíl: kdyby Pán Bůh byl nějaká věc, tak věci se dokazují a jsou jasné: tak např. je to olovo?, je!, je to voda?, je! – všechno musí být jasné. Ale když jde o osobu? Někoho potkám. Mohu říct, co je to za člověka? No nemohu. Ale pokud mu věnuji důvěru, on sám se mi zjeví a řekne, kdo je. A zrovna tak je to s důvěrou v Pána Boha. Když se Pánu Bohu dá důvěra, on se zjevuje a už nepotřebuje druhé. Werfel, autor knihy *Píseň o Bernardetě*, - rodák z Prahy -, napsal překrásný román o Bernardetě z Lurd, který byl také zfilmován. Na začátku románu je napsáno: *Ti, kdo věří v Pána Boha, žádné důkazy nepotřebují; ti, kdo v Pána Boha nevěří, těm žádné důkazy nepomohou.* Protože to je otázka důvěry. Buď Pánu Bohu důvěřuji anebo mu nedůvěřuji. A když mu důvěřuji, tak každý den to zjistím, jak mě Pán Bůh vede. Proto svatý Ignác z Loyoly říkal: vždycky večer se má zpytovat svědomí. Lidé říkají: no zpytovat svědomí to je kolikrát jsem jedl víc, než jsem měl?, kolikrát jsem odmlouval? ... To je všechno dobré. Ale hlavní věc je: co pěkného mi dnes Pán Bůh dal? A zjistí se, že každý den je toho velice mnoho. Je neuvěřitelné, kolik toho každý den je. Ale je potřeba si toho všimat. Najednou zjistíme, že každý den se nějaká pěkná věc přihodí.

Co se říká o víře v katechizmu?

Tam se říká, že má šest předností. No, kdybych to neměl napsané, tak bych to nevyočítal; člověk zapomíná.

Za prvé se tam říká: víra je základ a sloup života. Jak bychom to vysvětlili? Ve švédském časopise jsem četl jeden zajímavý článek. Tatínek - vyžehlené šaty, krásná kravata, čistá košile, všechno jak pánové chodívají; kluk - v modrákách, neučesaný, trochu ušpiněný

a chová se jako kluci jeho věku. Otec mu říká: „Chlapče, chlapče, co jen s tebe bude? Tak si představ: my když jsme byli mladí, tak nás přece vychovávali pěkně si čistit boty, učesat se, dát se do pořádku ... byli jsme spořádaní lidé. A vy dnes chodíte jak trhanci. Vždyť jak v takových šatech můžeš vyjít do společnosti? Tak se dříve nechodilo? Proč to tak děláte? Vždyť ti kladu na srdce, jak se má všechno dělat spořádaně!“ Nato mu syn povídá: „Víš, tati, to máš asi tak, jako když jedeme autem. Ty mně říkáš: tato páčka je na to, tato kontrolka je od toho, tímto se uvádí do chodu to, tady je to ... ale ještě nikdy jsi mi neřekl, kam vlastně jedeme.“ Když člověk neví kam vlastně jde, tak o těch ostatních věcech řekne: co je mi po tom! vždyť je to všechno jedno! Proč bych měl nosit pěknou kravatu, když vůbec nevím k čemu to je? Živelně se vlastně pocituje, že člověk bych chtěl vědět: proč vůbec žiji? Když to ví, dává to úplně jiný smysl všemu, co dělá. Proto také lidé, kteří nemají víru, jednou dělají to, podruhé ono, ale beze smyslu /pozn. pěkně tento stav vyjádřil můj otec: *„žijí prázdný život, ale naplno“*/. Proto se říká, že víra je *základ a sloup života*.

Na druhém místě se říká: víra osvěcuje rozum.

V jakém smyslu tomu rozumět? No, všimněte si, že lidé věřící, i velice obyčejní, mají zdravý úsudek. Takové babičky, které nikdy vůbec nic neštudovaly, jak dovedly velmi rozumně promluvit; zatímco všelijací profesori, studování věci popletli, ten obyčejný jim dal odpověď. Mezi svatými jsou někteří

učení a někteří prostí. V jezuitském řádě byl jeden vrátný, fráter – sv. Alfons Rodriguez. Nepřečetl skoro nic. A poněvadž byl vrátný v ústavu, kde studovali teologii, tak vždycky ho ti bohoslovci chtěli poškádlit, když šli ke zkouškám a říkali mu: co byste odpověděl, kdyby se vás profesor zeptal na to a to? On vždycky pokýval hlavou a říkal: já myslím, že by to bylo tak. Jak jste na to přišel? Jak jste na to přišel, když jste nestudoval? No, když jsem si představil Krista Pána, tak jsem měl představu: toto by neřekl. On by to řekl asi takto. Lidé věřící mají velmi zdravý úsudek. Proto dokáží mnoho věcí rozhodnout, poradit, atd. Takoví ti pověstní zpovědníci ke kterým chodily velké davy, byli často v teologii velmi slabí. Svatý farář arský udělal zkoušky jenom z milosrdenství profesorů. Když si připravoval kázání, tak se potil., nebyl vůbec kazatel. A přitom k němu chodilo tolik a tolik lidí! Protože měl víru, měl zdravý úsudek.

Třetí vlastnost říká: víra nás spojuje s Bohem. Jak to je? No podívejte, když se potkáme, podáme si ruku. Pánu Bohu nemůžeme podat ruku. Když jsem s Pánem Bohem, jak se s ním mohu spojit? No když myslíme totéž, co myslí Kristus. Dva lidi, které pojí totéž smýšlení, najednou jsou spojeni. Proto také víra spojuje všechny lidi mezi sebou. Jsme ve světě, ostatní se hádají, zatímco nás spojuje víra.

Dále se říká: víra posiluje vůli. No víte, když člověk špekuluje: jeden den přijde na to, že je to tak; druhý den, že je to jinak, třetí den přizná, že se spletl,.. a tak se pořád mění. Když jsem přesvědčen, že je něco tak, dělám to pořád stejně a stávám se člověkem určitého charakteru.

Nezbývá, než objevit bohatství života víry, že nejsme jako ti, kdo bydlí v prázdném domě. Byl jsem teď doma a potkal jsem jednoho spolužáka, se kterým jsem byl ve škole před padesáti lety. A on se mně chtěl pochlubit, že už je v penzi a co dělá; že se naučil stolařinu, opravuje okna, atd. Zavedl mě do sousedního domu, který patřil jeho synovi a ukazoval jak krásně udělal skříně, a to a to... No žasl jsem, jak je možné tak krásně vybudovat dům. Povídám: a kde je syn. „No, má smolu. Už třetí žena mu utekla.“ Tak jsem si povídal: No nač potřebuješ chalupu, když nemáš pro koho! To jsou lidé, kteří nemají víru. Ti staví domy, ale jsou tam sami. Je lepší mít jednodušší dům a mít tam rodinu, než mít krásný a říct: už třetí žena mu odešla... to je smutné. To jsou lidé bez víry. Staví dům. No jo, ale dům se staví, aby v něm někdo žil! Proto město Boží, Církev, svět to je dům Boží ve kterém s někým žijí, a čím víc jsem si toho vědom, tím je to krásnější. No dalo by se říct ještě všechno možné, ale nakonec vám všem věnuji novelu, kterou jsem kdysi přeložil z němčiny. Jmenuje se *Pampeliška*: Vězeň č. 430 dělá svou ranní procházku po dvoře. Cítí tam jen vůni betonu a železa, potkává štěkající psy, strážce v modrých uniformách. Sotva vnímá, kdo jde před ním a kdo za ním. Nejsou to lidské bytosti. Jsou to čísla, chodící mrtvoly. Nemají obličej, patří k blokům, kterými je omezen prostor jeho trestaneckého života. Ale jednoho dne se přihodí div. Trestanec z čísla 430 objeví na dvoře malou žlutou pampelišku. Vezme tu květinu do ruky a řekne si: je toto lidské? Utrhne ji a odnese do cely. Přivine si ji lačně k nosu a celý ožije: „Ach, ty milé stvořeníčko, ty dýcháš nebem, hřeješ sluncem, voníš medem!“ Ten unuděný, plačtivý mladík z doby gramofonových desek a vesmírných výzkumů stojí ve vězeňské cele číslo 430 pod oknem vysoko umístěným, drží v sepnutých rukou v úzkém proužku světla malou žlutou květinu a šeptá: „našel jsem něco, co žije“. V trestaneckém životě je pořád mezi mrtvými a najednou v květině, obyčejné pampelišce našel něco, co žije. Autor k tomu dodává – toto je zážitek víry. V omezeném světě najdeme někoho s kým žijeme, koho začneme vnímat a jsme rádi, že jsme ho potkali. Život není náhoda, život je setkání. S kým se setkáváme, takový je náš život. Když se setkám s Bohem - je to život Boží.

Nejkrásnější poselství evangelia

“Věřím..”. Takto začíná křesťanské vyznání víry, souhrn zjevených pravd. Jejich řecký název ‘dogmata’ přešel do běžného užívání. Které z dogmat katolické Církvě je nejzapomenutější? Tuto otázku si položil ve své statistice jeden z německých katolických novinářů. Vzal noviny a časopisy, které vyšly během jednoho měsíce a hledal, kolikrát se tam vyskytuje slovo ‘hřích’. A zjistil, že je to poslední slovo, které vůbec ve slovníku sdělovacích prostředků existuje. Všecko ostatní tam je. Ale slovo ‘hřích’ mělo skutečně poslední místo. V časopisech ani v novinách o hříchu nikdo nemluvil. Snad v Itálii by se někdo našel, protože v italštině slovo ‘peccato’ znamená nejen ‘hřích’, ale i ‘škodu’.

V době, kdy byl kardinál Lubac obyčejným knězem, napsal knihu *Le drame de l'humanisme athée* (Drama ateistického humanizmu). V ní se i on pokusil o jakousi

statistiku a píše, že tehdejší poměr Francouzů, kteří v Boha věří a kteří v něj nevěří je asi 1:1. Ale lidí, kteří by věřili, že mají hřích je strašně málo. Ti se skoro nevyskytují. Dokonce se vyprávěl hloupý vtíp, že by se ze mše mělo vypustit to, čemu nikdo nevěří. Na prvním místě by se proto mělo vyškrtnout: “*Má vina, má veliká vina*”. Tomu přece nikdo nevěří! Rovněž francouzský časopis ‘*Christus*’ udělal mezi školáky na školách průzkum mínění. Je zajímavé, že všichni - téměř 100%, měli jasné vědomí, že něco se smí, a něco se nesmí. Jeden pan farář v Tyrolsku vždycky zkoušival děti k 1. sv. přijímání: ‘Pomáhat mamince’ a děti odpověděly ‘*Gut*’(správně); ‘Mlátit sestru?’ - ‘*Sünde*’(hřích), a tak dál. Děti tak jasně rozlišovaly co se smí a co se nesmí. Ale jakmile se děti zeptáme proč se něco smí, a proč se něco nesmí, zmlknou. Nikoho totiž nenapadne, že by se tak někdo vůbec mohl ptát. A dokonce dospělí lidé říkají: ‘Prosím vás, tuto otázku neklad’te, protože jinak jsme ztraceni’. Věřící katolíci pak mají potíže rozlišit co je ‘těžký hřích’, co je ‘lehký hřích’. Současně však říkají: ‘no že by Pán Bůh poslal člověka do pekla pro jeden těžký hřích, to je přece trochu moc’. To se nezdá ani tomu nejzbožnějšímu katolíkovi. Tedy jinými slovy: je to v dnešní době otázka velice problematická. Čím to je? Mravouka pochází od slova ‘*mravy*’, morálka od ‘*mores*’. A nikdy se tak mravy neměnily jako v dnešní době. Z toho vyplývá, že to mají lidé nějakým způsobem všecko posunuté. Jak tedy lze v dnešní době přiblížit otázku hříchu?

Vezmeme-li Písmo svaté, setkáváme se tam s bojem proti hříchu už od prvních stránek: ‘hřích je největší zlo jaké vůbec může existovat’, ‘Kristus přišel, aby nás osvobodil od hříchu’, i liturgie stále opakuje slovo ‘hřích’... Jinými slovy: běžné mínění tomu neodpovídá a pravdy víry říkají něco úplně opačného. Celá křesťanská nauka víry i morálka je postavena na tom, že jsme zhřešili a Kristus nás osvobodil od hříchu. Jak se tedy k problému hříchu nějakým způsobem přiblížit? V exerciciích sv. Ignáce se doporučuje: představit si všechny následky. Tak to dělali už Otcové Církve, kteří vždycky říkali: “Nevíš, co je hřích. To je tajemství. Ale představ si všechny jeho následky. řekne se ‘anděl’ a podívej, co z něj učinil hřích - ‘d’ábla’; představ si Adama v ráji - a co z něj udělal hřích?” Tedy, vidět a poznávat z následků. Jeden rumunský autor však říká: ‘Mně se ale zdá, že krize hříchu začíná nějakým divným věroučným postojem’. A obviňuje celou dnešní společnost věřících, že když nejsou zcela viklefisty, tak alespoň poloviklefisty. Viklefisti totiž měli zásadu, že co je hříšné, to musí všecko z Církve ven. Pražská kompaktáta hlásala: ‘aby smrtelní hříchové byly stavováni’ - zkrátka, aby se ve společnosti všechny hříchy přísně potrestaly. Proč? Protože společnost je křesťanská. A když je společnost křesťanská, tak tam žádné hříchy nemají místo. A proto musí být ‘smrtelní hříchové trestáni’. Krajní viklefizmus byl odsouzen. Ale výše zmíněný rumunský autor říká: ‘existuje však takový poloviklefizmus’. Představte si kostel. V něm se slaví krásná liturgie. Já ale mám hřích. Slyším: ‘Běž tam za dveře, vyzpovídej se, a až se vyzpovídáš můžeš přijít sem!’ A o poutích, kde se tak krásně zpívá, vyhnali všechny kajícíky ven do přilehlých ambítů, kde jsou zpovědnice, aby se napřed vyzpovídali a potom teprve se mohli účastnit té krásné liturgie. Autor říká: toto všecko je spletené. Předpokládá se, že já se honem vyzpovídám, očistím a přijdu do Církve, kde je všecko krásné. A ve skutečnosti je to Církev, která je svou podstatou očišťováním od hříchů. Nemůže se někdo očistit před vstupem do kostela a pak přijít k liturgii. Vždyť liturgie bez očišťování od hříchů se stává čímsi podivným. Je tady zvláštní spor. Proč?

Ve staré Církvě bylo pokání společné, veřejné. Říkáváme že to bylo proto, aby bylo větší, aby se hříšník lépe kál, když se musí přede všemi vyznat, ponížít se. Ale to s tím

nemá naprosto nic společného. Evangelium říká, ‘co jste udělali tomu nejmenšímu, udělali jste mně’, ‘odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme’ - tedy hříchy si nejdříve odpouštíme mezi sebou navzájem, a jako důsledek je pak odpuštění Bohem. ‘Odpusť nám naše viny, jako my odpouštíme našim viníkům’. Vskutku, většina hříchů, které známe, jsou všechny proti lidem - ‘mluvil jsem špatně o druhém’, ‘pomlouval jsem’, atd. Každá vina je nějakým způsobem proti druhému. A má-li mi odpustit Pán Bůh, musí mi nejdříve odpustit všichni ostatní. ‘Když si vzájemně neodpustíte, ani váš nebeský Otec vám neodpustí.’, ‘Cokoliv svážete na zemi, bude svázáno i na nebi..’, atd. V Církvi si tedy nejprve musí odpustit jeden druhému, a pak se teprve odpouští v nebi.

Druhou věcí pak je: ‘Oni musí odpustit mně’. Ale také já musím odpustit jim, protože všechny cizí hříchy mne nějakým způsobem poskvřňují. Jak to? Někdo tak škaredě nadává nebo si tak nezodpovědně počíná, a já se tak rozčilím, že nemohu spát. Přemýšlím nad chybami druhých, ať už to udělali mně nebo jiným. Všecky hříchy mne nějakým způsobem otravují, uvádějí v tupou zlost: to nemá být..., to je svinstvo..., atd. Opat Izaijáš říká, že je to jako jed, který se dostane do krve a začne působit. A není proti tomu žádné jiné řešení, než že já musím napřed odpustit, abych se očistil od toho jedu, který je ve mně. Jinými slovy: musím odpustit, abych se očistil. Celá liturgie mše svaté je v podstatě očišťování od hříchů.

Nelze si proto myslet, že by se hříšníci měli napřed očistit a potom přijít mezi nás, kteří jsme svatí. To by bylo popření Církve. Nemohou přece v nemocnici říci lidem, běžte se napřed uzdravit, a pak přijďte do nemocnice a my vám naměříme, že jste v pořádku. Podstata Církve je neustálé očišťování od hříchu. A proto je očišťování od hříchů radostnou zvěstí evangelia: že se totiž všechny hříchy dají očistit, a že Církev je k tomu, aby hříchy odpouštěla. Proto je tak důležité uvědomit si tuto úžasnou pravdu zvláště v dnešní době, která ji tak těžko chápe, jak jsme konečně mohli vidět v úvodních statistikách.

Kdy se člověk vlastně poprvé setkal se zlem?

Jsou to tři stádia. První, nakolik si ještě vzpomínám, kolik mi bylo let už nevím, ale nebylo to mnoho. Víím, že u nás byla na topení taková kamínka, ve kterých vždycky v zimě pořádně zatopili. Ta potom krásně červeně zářila, a já jsem jako klučina začal křičet jaká je to nádhera, a že bych si ta kamínka chtěl pohladit. Samozřejmě, že mne celá rodina okřikla: “Ať tě ani nenapadne se k nim přiblížit.” A protože všichni na mne takto hrozili, od babičky až po matku: ‘nesahej na ně, nechod’ k tomu’, tak se v člověku ozve jakási přirozená reakce. A tak když všichni odešli, já jsem šel a kamínka si pohladil. Samozřejmě, že jáсотu nebylo konce...

Jaký je to tedy zážitek? Člověk poprvé zakusí, že něco se smí a něco se nesmí. Nezáleží na tom, kolik je mu let. Vždyť už v mladém člověku se probudí jakási chuť: ‘a naschvál to udělám’. Je to zajímavé. Člověk ještě nemá ‘*usus rationis*’ (užívání rozumu), ale toto potvorstvo už tam funguje: akorát vám to neudělám. A potom přirozeně přijdou následky. Je to první zážitek, že v člověku cosi je, co jej nabádá něco za každou cenu udělat. Proč by

to tak mělo být jenom proto, že všichni říkají, že to tak musí být? Ale je to skutečné zlo? To, že jde o něco špatného neobjeví člověk u sebe, ale spíše u druhého.

Chlapec něco provedl, schoval klíč od sklepa. Celá rodina jej vyslychala, ale on se držel statečně. Když byl po tak dlouhém výslechu unavený, šel ven. A tu se k němu přitočila jeho starší sestra a ptá se: “Řekni mně kam jsi ho dal. Já to nikomu nepovím.” Unavený chlapec jí to řekl, načež ona s velikým jásotem přiběhla domů a oznámila: “On ten klíč schoval v obýváku pod sošku sv. Antonína!” Do chlapce jako by vstoupili všichni čerti: ‘já jí to řekl a ona s tím tak naložila’. Člověk na druhém objeví, že se proti mně provinil. Já jsem mu důvěřoval a on mou důvěru zklamal. A to je druhý zážitek zla, který je u mladých lidí. Stávají se pesimisty. ‘Já už nikomu nevěřím!’

Ale kdy dochází člověk k poznání toho, že sám udělal něco špatného? Vzpomínám na příběh ze svého mládí. ‘Idylická scéna. Sváželi jsme brambory. A protože jsme měli pole na kopci, museli jsme je svážet dolů. Šlo to obtížně, a já soptil. Mamince už ale přešla trpělivost, tak mě okřikla. Já se ale otočil a řekl: “Nebudu!” Utekl jsem a schoval se za keř. Obyčejný klukovský truc. Ale když jsem seděl za tím keřem a viděl, jak matka sváží ty brambory a je hrozně unavená - najednou mne napadlo: ‘měl bys přece jenom jít’. Vím, že jsem toho večera nemohl usnout.

Zážitek zla není, že jsem něco vyvedl, ale že jsem měl tolik příležitostí něco dobrého udělat, a neudělal jsem. Všecky hříchy jsou ve skutečnosti tím, co jsme mohli dobrého vykonat, a my to neučinili. A to najednou začne člověka tížit.

Jaké má ale zkušenosti kněz, který zpovídá?

V Itálii je to celkem snadné: ‘Kdypak jste se zpovídal naposledy’, ptá se kajícího. ‘Ó, nedávno, když jsem se ženil’, zazní přesvědčivá odpověď. ‘A máte hříchy?’ - ‘Celkem ne.’. ‘A v rodině?’ - ‘Všecko v pořádku’. ‘Do kostela chodíte?’ - ‘No, když mohu, chodím, když nemohu nejdu.’. ‘S modlitbou?’ - ‘No, někdy zapomenou, ale jinak se snažím’. ‘Tak to jste světec. Pomodlete se za mne’, uzavírá kněz. ‘No, nejsem světec. To zase ne.’ Kněží si stěžují, že jsou lidé ke zpovědi špatně připraveni. Ale je tam jedna velice pěkná věc: ten člověk to nedokáže vyjádřit, ale je si naprosto vědom, že by potřeboval nějaké očištění. Toto vědomí nutnosti očisty je u obyčejných lidí docela spontánní.

Pak přijde druhá zkušenost. Přijde mladá dívka a říká: ‘S tím šestým přikázáním mám nějaké potíže’. ‘Jenom v myšlenkách?’ ‘No i trochu víc’. Tehdy začne zpovědník vysvětlovat, co je v myšlenkách, v čem spočívá dobrovolnost atd. ‘Ale to já všecko vím, jen už mě to přestává bavit. To máte tak, člověku přijde taková myšlenka. Já říkám ne, ale pak se unavím, a zase padnu. Už mě to přestává bavit. Mladí muži se obyčejně přestávají zpovídat. ‘Vždyť já se pořád zpovídám, a stejně do toho zase vletím’. Co to je? Zážitek vlastní slabosti před něčím, co bych nechtěl dělat. To první byla potřeba očisty, to druhé je zážitek slabosti. Pak přijde třetí. ‘Jedna dáma říká: všecko to jde, jenom tu svou tchýni nemohu vystát’. - ‘To nejste první, ani poslední na světě. Je ale potřeba, abyste se dokázala ovládnout’. Ale co, to ani není tak obtížné. Ale já prostě nechci. Já té ženské nic dobrého nechci přát’. ‘Ale proč, něco vám provedla?’ - ‘Ale ne. Já prostě nechci’. A tady najednou člověk cítí něco daleko horšího. To není slabost. Při tom strašném ‘Ne! Nechci’, jde člověku až mráz po zádech. Máme tedy před sebou hřích jako sílu, hřích jako slabost, a hřích jako něco zcela vědomého.

Jak vypadá hřích v dějinách světa?

Samozřejmě historie je dlouhá. Začneme proto u primitivních národů. Co se u nich projevuje? Pozitivisté na konci minulého století většinou říkali, že vědomí hříchu je jakousi dekadencí společnosti. Ve skutečnosti tomu tak vůbec není.

Náš krajan Šebesta asi před 60-ti lety publikoval studie o Pigmejcích v jižní Africe a prokázal velmi jasně, že čím primitivnější národy, tím čistší mají pojem mravnosti. Je u nich silný pocit viny. Jak se projevuje? Samozřejmě je tu jakási reakce sociální, protože když někdo zabil, či něco ukradl, vylučuje se ze společnosti, a ta nějak reaguje, vyhání jej ven, atd. Je ovšem zajímavé, že to přesahuje: někoho, se to kdesi dotklo. Nějakého božstva. To je zajímavé: já jsem udělal něco potají, nikdo to neviděl, a ono mne to stíhá. Vědomí primitivních národů je, že reaguje nějaké božstvo, jakási Nemesis - bohyně pomsty, a že jí neutečeš. A z toho vznikají veliké pocity ve svědomí: 'Ty neutečeš, i kdybys kamkoli utíkal! Musíš božstvo usmířit, protože kdosi se urazil.'. U primitivních národů je těžko říci kdo to je (vyznání stromům, koupel v Gangu, atd.). Pocit viny je však u primitivních národů dosti náboženský.

Kde se toto vědomí oslabilo? V civilizované společnosti, v řeckém prostředí. Jak k tomu došlo? Tím, že se božstvo odsunulo na Olymp, a každodenní skutečnosti ovládají přírodní zákony. Jestliže jsi něco zlého udělal, provinil ses proti přírodním zákonům, a to co následuje je přirozeně zřícenina. Když postavíš dům bez ohledu na přírodní zákony, zřítí se. Zrovna tak se řídí přírodními zákony i lidský život. Když jsi něco špatně udělal, všechno se na tebe sype. Musíš si dát příště pozor. Ale neplyne z toho vůbec žádné poučení, protože přírodní zákony nikomu neodpouští. Postavili jsme špatně chalupu a spadla. Nezbyvá než postavit novou, ale s tou starou už nic nenaděláme.

Ve stejném duchu se odvíjejí všechny řecké tragédie. Např. Oidipos, aniž by věděl, zabil svého otce a s vlastní matkou se oženil, a pak jej všechny zákony pronásledují. Druzí po něm už to mohou udělat lépe, ale zákony jsou nemilosrdné. A stejně nemilosrdně začali chápat společnost. Má-li být totiž společnost spořádaná, musí trestat zločince. Nebude-li je trestat, co to bude za společnost? Sokrates umírá, protože společnost se musí ctít. V řeckých školách se vykládal poučný příklad. Když vytvořili první ústavu, stálo v ní, že tomu, kdo by se dopustil cizoložství, se mají vyloupnout obě oči. Při cizoložství však dopadli králova syna. Co teď? 'Ať je dáno zadost spravedlnosti, nic naplat'. Lidé se však bouřili, byl to nástupce trůnu. Nechtějí mít slepého vladaře. Něco se musí dělat! Není to ale možné, protože zákon odpustit nemůže. Nakonec to král udělal tak, že dal vypíchnout jedno oko synovi a jedno sobě. Zákon se musí zachovat. Že zahyneš, to je tvá věc.

Zákonitá společnost je strašná společnost. Hřích už není nic osobního - je to společenská záležitost. Reagoval proti tomu už Platón, který říkal, že máme ideály, a když hřešíš, ztrácíš ideály. Podobně Aristoteles, který neměl ideály, ale byl rozumný člověk, říkal: "Človče, buď rozumný, ať si nepokazíš život". Stoici pak říkali: 'nebudeš klidný'.

Když se nad tím zamyslíme, vidíme, že takový je pojem hříchu v dnešní laické společnosti! Ukazuje lidem všelijaké ideály, vybízí, aby žili spořádaně, že jinak nemohou být šťastní, že z nich nic nebude, že budou na obtíž ostatním. Ale nic z toho nezabírá. Laická společnost nemá odpověď!

Jak se dívá na hřích Písmo svaté?

Vezměme Starý zákon. Právě Starý zákon se od řecké společnosti liší: nejsou tam zákony, není tam spořádaný svět, ale všechno závisí na Hospodinu, Bohu. Když jsi s Bohem za dobře, vše se ti daří. Pokud ne, vše se ti hroutí. Jde tedy o osobní poměr k Bohu, který Starý zákon přirovnává k manželství. Co je tedy hřích? Je to skutečnost, že jsem urazil někoho, s kým jsem žil. Pojem hříchu ve Starém zákoně je úplně odlišný: není porušením zákona, nýbrž výslovnou urážkou Boží.

Hřích je něčím zcela osobním. Proto se stává osobním zážitkem. Zákon, ten nemůže odpustit. Když jsem ale urazil někoho, může mi říci: 'Ale zapomeň na to'. Když jej člověk odprosí, má obrovský zážitek dobroty toho druhého. Zážitek hříchu se tak stává zjevením dobroty Boží. Tyto dvě věci jsou neoddělitelné.

I podobenství o marnotratném synu není, než pokračováním Starého zákona. Izrael by nikdy nepoznal, že Bůh je tak dobrý, kdyby nezhřešil. Najednou objevil velikost Božího milosrdenství a odpuštění. Navíc dostává příslib, že toto odpuštění bude naprosté, až přijde Mesiáš. Skončí rovněž všechny následky hříchů jako jsou zlo, smrt, atd. Písmo svaté má zcela jiný pojem o hříchu, než jaký známe z laické společnosti. Jde o čistě osobní poměr k Bohu, jeho obrazem je manželství. Pěkně to představuje prorok Joel. Bůh jej posílá, aby se oženil s nevěstkou. Proč? Chce tím říci národu: jsi jako ta nevěstka, nevěrná. Ale já se vrátím k první lásce - očistím tě a vezmu si tě zpátky. Bude to jako tehdy na počátku manželství. Obraz úžasné dobroty Boží pro člověka, který zhřešil.

Provinění je ve Starém zákoně věcí národní, tj. společnou, protože i povolání bylo společné - národ byl vyvolený. Proto musí národ proti hříchu reagovat. Důkazem je např. trest smrti ukamenováním. Proč odsouzeného nepověsili či nestřali?

Zvláštní věc: ne 'někdo ho popravil', ale každý musí hodit kamenem, tzn. všichni zavrhuje tento hřích, protože tím byl poskvrněn celý národ.

Co říká o hříchu Nový zákon?

Za prvé tam je, že hřích je něco naprosto všeobecného: všichni lidé jsou hříšníci. Je to patrné už z kázání Jana Křtitele. Křtí všechny, protože se všichni musí připravit na příchod Mesiáše. Nemůže nikdo říci 'já jsem dobrý a vy jste zlí'. A nyní přijde Mesiáš. Jak se dívá na lidi, když všichni zhřešili? Jsou lidé slabí jako Zacheus, nevěstka, Maří Magdaléna - lidé, kteří zhřešili, ale chtějí se napravit. Ale jsou i 'obílené hroby', kteří v tom hříchu chtějí zůstat. Evangelium tedy nerozlišuje mezi těmi, kteří hřešili a kteří nehřešili, ale rozlišuje mezi těmi, kteří chtějí v hříchu zůstat, a těmi, kteří z něho chtějí vyjít. Tato skutečnost je velmi silně vyjádřena u svatého Jana hned v prologu jeho evangelia "Světlo přišlo na svět, ale temnota ho nepostihla. Lidé si však zamilovali více tmu než světlo", tzn. ti, kteří se nechtěli očistit. A právě s těmi, kteří se nechtějí očistit, přichází Kristus do velmi ostrého střetu. Pro ty nezná žádné milosrdenství.

Svatý Pavel nechodil s Kristem. Poznal Krista jen z vlastní zkušenosti, nikdy ho neviděl. A také z hříchem se setkal jen z vlastní zkušenosti. A tu krásně popisuje v listě k Římanům: 'já v sobě vidím dvě věci - žije ve mně Kristus, ale žije ve mně i jakýsi zákon těla'. Svátý Pavel vidí, že je vnitřně rozdělený: vždyť zákon těla bojuje proti duchu; dělám co nechci. Kdo mě zachrání?' A říká: jenom víra v Ježíše Krista.

A jsme u prvního velmi důležitého bodu, který rozděluje nás a Luthera. Jaký z toho udělal závěr Luther a všichni, kdo ho následují? - Nedá se nic dělat. Když nemohl nic dělat svatý Pavel, tak nemůžeš nic dělat ani ty. Musíš jenom věřit Pánu Bohu. Ale napravit se nemůžeš. To je ta pověstná *'sola fides'* (jedině víra) tě spasí. Je na tom něco špatného? Jistěže ne. Celá věc je v tom, že lutheráni říkají 'víra tě spasí až budeš umírat', ale my říkáme 'ona tě spasí už tady; už tady ti pomůže se z hříchu čistit.' Víra v Krista dává už nyní z hříchu vyjít. Luther říkal: 'Nemůžeš, nedá se nic dělat!' Tak ale svatý Pavel nemluví: On říká, že 'pokusení v sobě stále cítí, ale víra jej spasí', tzn. že Pán Bůh jej hříchu chrání. To je velký zážitek Písma svatého: zážitek hříšnosti a zážitek vyjítí z tohoto stavu hříchu. A to je vlastně to nejkrásnější. My totiž hříchy trochu falšujeme. Říkáme: 'zhřešils, teď se napraviš'. Ale tak tomu není. Je to Kristus, který nám stále pomáhá. Jenom tak se dá vysvětlit, že svatí říkali, že jsou největšími hříšníky na světě. Kdybychom to řekli my, je to lež. Ale sv. František jistě nelhal. Byl si vědom, že existuje něco, co jej od Boha odděluje, a je někdo, kdo jej stále zachraňuje. Ta dynamika je krásná. Začneme-li hřích a odpuštění brát staticky, nikdy nepochopíme život v Kristu. Jistě, svaté nemůžeme napodobit. O sv. Filipu Neri se čte, že mu nějaká žena říkala, že je největší hříšnice v celém Římě, načež on jí řekl: 'už je na čase, abyste se napravila!' Ona však rozhorleně zvolala: 'co si o mě myslíte, já jsem spořádaná vdova!' Poznání hříchu totiž vyplývá z uznání vlastní nedokonalosti a z poznání Boží dobroty.

Poznání hříchu je tedy úžasně velká věc. Jako jsou dějiny spásy ve Starém zákoně, tak jsou i dějiny spásy ve vlastním životě. A tyto dějiny spásy stále pokračují a rostou. Když měl T.G. Masaryk ještě jako student potíže se zpovědí, řekl řediteli školy, který jej ke zpovědi nutil, protože to tehdy bylo povinné: "Já si nemohu představit, že by se někdo mohl vyzpovídat, a pak dělat zase totéž." Je to typický příklad laické morálky minulého století, na které mají také velkou zásluhu kněží. Říkávali: 'Tak, teď ses vyzpovídal a je konec.' To ale není konec nýbrž začátek. S věkem totiž slabost roste. Víra v Ježíše Krista je však silou, která stále zachraňuje a pozvedá. Proto tak líčili i poslední soud. Jak je těžké si ho představit dokazuje i Michelangelova freska v Sixtinské kapli: Kristus svrhne 'do pekel ty, kdo páchali zlo se slovy: "Běžte ode mne všichni, kdo jste páchali zlo do ohně věčného"'. Výraz Panny Marie je úpěnlivou prosbou, a současně vědomím, že tady se už nedá nic dělat. Dovedeme si tak představit poslední soud? Už ve středověku se jim to zdálo příliš kruté. Proto středověké obrazy znázorňují Krista jako soudce, sedícího na trůně, a do pekla strkají hříšníky vidlema andělů. Říkali: tu špinavou práci přece nebude dělat Pán Bůh sám. Avšak na starých obrazech a ikonách nenajdeme, že by Kristus někoho házel do pekla. Všichni jsou v pekle, protože všichni jsou hříšníci. Ale Kristus stále a stále sestupuje a podává ruku tomu, kdo chce povstat. V pekle proto zůstává jedině ten kdo jeho ruku odmítá. V tom spočívá tajemství posledního soudu.

Může se ale Pán Bůh urazit?

Svatý Tomáš Akvinský kapituloval. Říká, to je jenom obrazné rčení, vždyť Bůh je věčné štěstí. Ale jestli se Pán Bůh nemůže urazit, padá pojem hříchu jako urážky Boží. Je to možné nebo ne? Vyprávěl se v Jugoslávii takový hloupý vtip: dva mohamedáni Hasso a Muhamad chtěli vstoupit do strany. Řekli jim ale, musíte udělat zkoušku. No ale jakou? Musíte odpovědět na otázku: co je to kritika a autokritika. Oni ale nevěděli, a proto se šli

zeptat muezina. Ten jim říká: “podívej, já stojím na minaretu. Když budu na tebe plivat to je kritika. A když ty budeš zesponu plivat vzhůru na mě, to je autokritika. Hloupý vtip. Ale takto ve skutečnosti vykládají urážku Boží. Boha nemůžeš urazit. Je to jako házet kameny do nebe a ony ti stejně dopadnou na hlavu. Říkáš tomu urážka Boží, ale je to ve skutečnosti urážka tvoje. Existuje odpověď...? Věc je velmi jednoduchá, nevyřeší se však lidskou úvahou. Podívejme se ale na Krista. Když mu dali vojáci poliček urazili člověka nebo Boha? Urazili člověka, ale ten člověk je Bůh. Protože se Kristus ztotožnil s každým člověkem, je urážka člověka urážkou Boží. Jako láska k Bohu není uskutečnitelná bez lásky k bližnímu, tak urážka Boží by nebyla možná bez urážky člověka. Všechny hříchy jsou proto jak proti Bohu, tak proti bližnímu.

Dívali jsme se tedy na hřích z hlediska psychologického, pak z pohledu víry - ale co zajímalo mnichy byl především problém: jak vlastně hřích vzniká? Protože když se mám něčemu bránit, musím vědět, kde zlo začíná. A to je prastará otázka lidstva: odkud se bere na světě zlo? Můžeme rozlišit několik stádií: to první bychom mohli nazvat - *kosmický dualismus*, tzn. ve světě jsou dvě síly, které mezi sebou stále bojují. Božstva dobrá a božstva zlá. To je odpověď dávné Persie, Íránu - ohňových bytostí a postav temnoty, atd. I mezi lidmi tomu tak je. Nejstarší literární památky lidstva jsou pohádky. A v pohádkách je dobrá princezna a zlá čarodějnice. Z princezny se nikdy nestane čarodějnice. K tomu smutně podotkl jeden muž: ‘kdo to psal, nebyl nikdy ženatý...’. V pohádkách je tedy dobro a zlo přesně ohraničeno. A v tom je významné psychologické poselství pohádek: jasné rozlišení dobra a zla. Druhou velice pozitivní věcí v pohádkách je víra, že dobro je silnější a nakonec zvítězí. Kdyby vyhrála čarodějnice, nemohla by to být pohádka.

Druhé stádium bychom mohli nazvat: *dualismus antropologický* (‘anthropos’ = řec. ‘člověk’). Solověv říká, že tento směr vznikl v Indii jako náboženství ‘probuzení’, tzn. velký objev, který udělal Budha a první mudrci. V prvním stádiu jsme viděli, že existují princezny a čarodějnice. Ale kde jsou? Ony nejsou ve světě, ale jsou v nás. Mám v sobě tedy dvě části: jedna je dobrá, druhá zlá. Jak je nazvat? Protože to, co je dobré, je věčné, zatímco zlo pomíjí, tak věčný je ‘duch’ a pomíjivé je ‘tělo’. A prastará terminologie říká, že v člověku je neustálý boj mezi tělem a duchem. Jedna stará indická pohádka říká, že v lese seděla čtyři zvířata: vlk, jelen, zmije a holoubek. A diskutovala o tom, odkud pochází zlo. Vlk říká: “Já tvrdím, že všechno zlo je z hladu. Protože když jsem sytý, nikomu neškodím. Jakmile dostanu hlad, vrhnu se na ovce, rhám je atd..., všechno zlo je z hladu!” Slyšel to jelen a říká: “Ale ne, tak to není. Já mám v lese trávy dostatek, ale vždycky někde něco zapraská, já se leknu, dám se na útěk a všechno polámu a poničím. Všecko zlo je ze strachu!” Slyšel to holoubek a říká: “Ne, ne, všechno zlo je z lásky. Když nemáš holubičku vrkáš, celý nešťastný. Když ji máš vrkáš, celý nešťastný, že ti uletí s někým jiným, že ji ztratíš... Všecko zlo je z lásky!” Zmije to všechno poslouchala a říká: “Ale ne, všechno zlo je ze zlosti. Protože já, když se vyhřívám na slunci, tak nikomu neublížím. Ale jakmile mne popadne zlost, někoho uštknu, ten po mně hází kameny... Všecko zlo je ze zlosti!” A slyšel to moudrý poustevník a řekl: “Ne, ne. Všichni se mýlíte! Všecko zlo je z těla, protože tam je hlad, bázeň, láska i zlost. Přemáhej tělo a nebude na světě zlo!” Antropologický dualismus proto vede k askezi. Co však znamená ‘tělo’, a co ‘duch’ není jasné.

Řeční stoikové však udělali další pokrok: *dualismus mravní*. Říkají, všechno dobro je z ‘mysli’ - ta se má pozvednout k Bohu. Všecko zlo je ‘vášeň’. Jednej podle mysli a budeš vždycky jednat dobře. Protože vášeň je řecky ‘*pathos*’ a popření je ‘*a*’, říkali stoici: musíš

přejít k 'a-patii', stoickému klidu. A protože Angličané hodně v 17. století sudovali stoiky, říká se 's klidem Angličana'. Stoici říkali: "Když ti rozbili nádobu s olejem, podívej se na ni a řekni si 'tolik stojí můj klid'. Když se vracíš s cesty, nepředstavuj si, že tě žena s dětmi čeká, že máš doma zatopeno. Představ si, že chalupa shořela, žena utekla s jiným, že syn všecko propil, a když se vrátíš a zjistíš, že shořel dům, řekneš 'jenom toto?'. Povznést se tedy nad všechna smyslová hnutí. V Apoftegmatech Otců se říká, že mladík přišel za egyptským starcem, aby se stal jeho učedníkem. On mu odvětil: "Běž tamhle ven, jsou tam sochy a ty jim musíš pořádně nadat." On šel a vynadal jim. Když se vrátil, řekl mu starc: "Udělalš špatně! Běž a odpros je." On odešel a odprosil je. A když se vrátil, starc se ho zeptal: "Co říkaly ty sochy?" "No, co by říkaly, jsou to sochy." "Tak až budeš takový, přijď ke mně, a budeš mým učedníkem!" Stoici říkali: povznést se nad všechna hnutí. To je sice krásné. ale Kristus plakal nad hrobem Lazara. Jak to vysvětlit? Někteří Otcové říkali, že plakal nad tím, že se 'chudák Lazar musí vrátit zpátky do tohoto mizerného života'.

Které řešení je křesťanské? To první být křesťanské nemůže: vyznáváme 'věřím v jednoho Boha' - neexistují tedy dva bohové!; 'Stvořitele věcí viditelných i neviditelných' - nemůže být dobrý 'duch' a zlé 'tělo'. Odkud je zlo? Odpověď existuje pouze jediná: původ zla je v tobě samém.

V americké revue 'Life' se psalo o 'náboženstvích světa'. Ve stati o budhizmu, uvádí zajímavou modlitbu, která se recituje při vstupu do řeky Gangy: 'Pane, očist' mou duši. Dábel ji svedl, tělo ji přitahovalo, zlý svět ji pomátl, vysvobod' ji, protože ona je nevinná!' Origenes ale říká: 'Nedávej vinu d'áblovi, nedávej vinu tělu, neříkej Venuše, ale dávej vinu sám sobě!' Příčina hříchu může být jenom v člověku. Jinak bychom upadli do dualizmu, a to je naprosto nekřesťanské. Jak jsem ale k tomu zlu přišel? I když jsme určili lidskou odpovědnost za hřích, přesto jeho první původ zůstává temný. Vlastní zkušenost i pohled na celé dějiny však potvrzuje to, co se vypraví v prvních kapitolách Geneze. Ten ráj není kdesi na Východě, ale tím rájem je naše vlastní srdce, stvořené Bohem, a každý z nás zakouší hada, který tam proniká, aby nás svedl. Ten had má formu špatné myšlenky, která je "pramenem a počátkem hříchu". Schopnost myslet, ba ani myšlení samo o sobě není zlem. Zlem není ani nějaká žena. Ani myslet na ženu není zlem. Avšak obraz ženy v mužově mysli zřídka kdy zůstane čistý. Přimísí se k ní jistý tělesný pud. Podobně nejsou zlem peníze ani alkohol, a přesto se mohou stát kamenem úrazu. Protože špatné myšlenky přicházejí "zvenčí" a nepatří k našemu přirozenému způsobu myšlení, pronikají do srdce jen pomalu. Byzantští autoři hovoří obvykle o pěti "stupních".

První se nazývá "*sugesce*", "nápad". Je to první obraz představivosti, první myšlenka, první podnět. Lakomec vidí peníze a napadne ho: "mohl bych si je schovat". Podobně se vnucují tělesné myšlenky, povýšenost, podnět přestat pracovat, či při studiu si říct "ale, nač se to učím, to přece nikdy nemohu potřebovat", atd. Nic nerozhodneme; prostě konstatujeme, že se nám nabízí možnost konat zlo, jež se nám představuje v příjemné podobě jako ovoce v ráji, které bylo "líbivé na pohled". Začátečníci v duchovním životě se leknou, zpovídají se, že "měli špatné myšlenky", a to i v kostele, a při modlitbě. Jednoho ze svých učedníků, který si hořce stěžoval na špatné myšlenky, zavedl sv Antonín-opat na střechu a přikázal mu, aby chytil rukou vítr: "Nemůžeš-li zachytit vítr, tím méně budeš moci uchopit špatné myšlenky." Chtěl tím ukázat, že v těchto prvních nápadech není

žádná vina, a že se jich nezbavíme, pokud budeme žít. Podobají se mouchám, které tím více obtěžují, čím netrpělivěji je odháníme.

Druhý stupeň se nazývá **“rozhovor”**. Vzpomeňme na vyprávění Geneze (3. kap.) o první ženě a o jejím rozhovoru s hadem. Nevšímáme-li si prvního ponoukání, zmizí, jak přišlo. Ale člověk se obvykle dá vyprovokovat a začne přemýšlet. S někým jsem se pohádal. Jdu spát a říkám si: “No, zítra mu pořádně vyčiním, protože to si nesmí dovolovat!” “Ale jsem křesťan: odpustím mu to!” “Když mu to ale budu pořád odpouštět, on bude čím dál horší. Jsem povinen zasáhnout!” A tak ztratím celou noc přemítáním. Ráno pak jdu do práce, a on mě pozdraví: “Dobré ráno, jak ses vyspal?” Co na to odpovědět? Člověk měl plnou hlavu nápadů, a k ničemu to nevede. Nakonec přijde k tomu, že to byl nesmysl. Pusť to z hlavy! Jenže moderní psychologie, která mluví o podvědomí, říká: ono, když se ‘motor zahřál’, když se šlapalo na plyn, není tak snadné zabrzdit.

Přichází třetí stádium, které se jmenuje **“boj”**. Ta myšlenka se už ohřála a pořád se vrací. Mladému studentovi říká moudrý rádce: “těch děvčat máš v hlavě nějak moc”. Načež chlapec smutně podotkne: “No ja, ale řekněte jim, ať mně tam pořád nelezou!” Sám je nešťastný: “mám zítra zkoušku, a ta blondýna mi nedá spát”. V tomto boji buď člověk zvítězí nebo si řekne: ‘už toho mám dost’.

Čtvrté stádium je **“souhlas”**. Kdo prohrál boj, rozhodne se vykonat, co mu vnuká špatná myšlenka. V tomto okamžiku se spáchá hřích v pravém a plném slova smyslu, i když se navenek neuskuteční a hřích zůstane v nitru. To vyznáváme na začátku mše svaté, když říkáme: “...že často hřeším myšlením...”.

Páté stádium je **“vášeň”**. Kdo často podlehne špatným myšlenkám, oslabí postupně svůj charakter. Vzniká náklonnost ke zlému, která se může stát tak silnou, že je velmi obtížné jí odporovat. A právě vášeň zotročuje člověka.

Kdy začíná hřích?

Kvůli jasnosti svědomí si musí každý dobře uvědomit, že hřichem je až to čtvrté stádium. Jinak bychom se nemohli nikdy zpovídat a člověk by se asi zbláznil. Právě proto, že dnes mladí lidé neumí rozlišovat, nechtějí se zpovídat. Namítají: pořád se z toho zpovídám a ono se to pořád vrací. Proto si musí jednou provždy uvědomit, že hřích začíná až tam, kde se člověk svobodně rozhodl. Když mne napadne, že jsem Napoleon, uvažuji nad tím a představuji si, co bych dělal a směji se tomu, nic na tom není. Ale jakmile si už koupím uniformu..., pak už mi asi doporučí psychiatra, aby mě léčil. Je si tedy třeba uvědomit, co je hřichem. I Církev říká: “žádostivost z hříchu pochází, k hříchu vede, ale sama není hřichem”. To popletl Luther, a proto zrušil zpověď. Po zpovědi totiž vždycky říkal: ‘vždyť já jsem ještě horší než předtím’.

Jestliže je hřichem až to čtvrté stádium, nedalo by se nějak těm třem předchozím předejít? Nedalo by se nějak vymýtit zlé nápady? Neexistuje místo tak svaté a doba tak svatá, aby mě něco hloupého nemohlo napadnout. Chybou, které se dopustila první žena bylo, že se s tou myšlenkou dala do řeči. První stádium se vyloučit nedá, ale snažili se vyloučit druhé stádium - nedávat se s tím nápadem do řeči. Měl zlé myšlenky Ježíš? Víme,

že měl pokušení ve formě myšlenky, když ho pokoušel ďábel na poušti. Jak Kristus reagoval? Odpověděl mu jedním textem Písma svatého: “Nejen chlebem žije člověk, ale každým slovem, které vychází z Božích úst!, atd. Je velkým omylem představovat si ďábla jako obra, před nímž jsme jako malí trpaslíci. V nejhorším případě, jak říká syrský autor Pseudo-Makarius, můžeme připustit, že je bojovníkem stejně silným jako my, avšak zároveň se bojí těch, kteří volají o pomoc k Bohu. Jediným textem Písma svatého je možné odbýt zlou myšlenku. Jak si ale rychle vzpomenout na text, který odpovídá mé situaci?

Nenašel by se nějaký text, který by stačil na všechna pokušení? Časem přišli východní mniši na to, že jméno “Ježíš” dokáže pokořit všechny zlé myšlenky, zahnat všechny demony. Každou zlou myšlenku je proto třeba odbýt krátkou střelnou modlitbou. Celý život je duchovní boj. Proto je tak důležité naučit se nebrat tyto nápady nikdy vážně. Žádného pokušení se člověk nikdy nesmí bát. Dělník, který na jaře pracoval pod ohromným reklamním billboardem, na němž byly velmi spoře oblečené manekýnky jen s úsměvem pronesl: “Chudery, jak jim musí být zima”, - jediná zdravá reakce na všechny hloupé nápady. Lidské srdce je rájem, ke kterému je třeba postavit anděla s plamenným mečem, aby usekl hlavu každému hadovi, každé zlé myšlence, která se přiblíží. Tímto andělem pak je pozornost, “bdělost srdce”.. Je nutné objevit vnitřní svobodu, že nejsem vydán napospas zlým nápadům, jinak nebudu šťastným.

Jak rozeznat dobrý a zlý nápad, jak ‘rozlišit duchy’?

Je to lehké? Není. Proto chodili k duchovnímu otci a sdělovali mu své myšlenky. Už svatý Antonín stanovil pravidlo: ‘co mě znepokojuje pochází od ďábla’. Duchovní vedení tedy spočívá právě v tomto rozlišování. Ale protože si stěžovali, že je těžké duchovního otce najít, pokusil se Evagrius sestavit katalog všech špatných nápadů. A vytvořil tento seznam: pýcha, lakomství, smilstvo, závist, nestřídmost, hněv, lenost. Je to sedmero hlavních hříchů.

Cesta tohoto poznání vede k úžasnému objevu vlastní svobody. Jeden polský jezuita zpovídal na poutním místě jakéhosi mladíka, který mu říká: ‘Víte, já bych chtěl žít tak krásně. Ale sotva vyjdu z kostela, jdu kolem hospody. A ani nevím jak, jsem uvnitř a jde to z kopce.’ Jezuita mu říká: ‘Podívej, na tom není nic těžkého. Ty musíš objevit svou svobodu. Vyjdeš z kostela, postavíš se před hospodu, a řekneš: já mohu jít dovnitř, ale mohu také jít dál. Půjdeš dál, a máš klid. Objevíš vlastní svobodu. Co říkáš, je to tak?’ ‘Je’, odpoví mladík rozhodně. Jde potom z kostela, postaví se před hospodu a říká: ‘mohu jít dovnitř, ale mohu jít dál, jsem přece svobodný!’ A jde dál. Po několika krocích se zastaví a uvědomí si: to je první vítězství v mém životě, to musím náležitě oslavit!’

Je to sice méně poučný závěr, ale ve skutečnosti chce ukázat, jak je objev vlastní svobody důležitý. Dnes totiž všichni mluví o svobodě, ale málo lidí se skutečně cítí svobodnými. Jeden pařížský psychiatr se svěřil knězi: “Já vybírám hrozné peníze od lidí za to, co vy děláte zadarmo ve zpovědi. Protože všichni se chtějí léčit, ale na tom vůbec nic k léčení není. Je to naprosto obyčejná denní askeze, umět zacházet se špatnými nápady.”

Jak modernímu člověku přiblížit rozlišování duchů?

Významný profesor malířství na holandské akademii hodnotil obrazy, které jeho žáci vytvořili. Tu se u něho zastavil mladý synovec. Aby ho zabavil, zeptal se profesor, jak by hodnotil obraz, který měl zrovna před sebou. Byla na něm nějaká usmívající se slečna s kyticí v ruce a nádherným zátiším barev. Mladík bez rozpaků odpověděl: 'je to krásné'. Profesor však říká: 'Vidíš, právě tento obraz propadne.' 'Jak to?', diví se synovec. Profesor vzal výkres, část ho přikryl a ptá se: 'kolik let má podle tebe osoba, které patří tato ruka?' Mladík se chvíli dívá a říká: 'možná tak dvanáct.' 'Výborně!' A teď se podívej na tu nohu. Kolik let má asi ta žena, které patří? 'To je asi nějaká starší osoba' - No vidíš. A ten obličej? 'No, to je krásná dívka!' Chápeš, proč propadne? On totiž umí krásně malovat, ale neumí věci vzájemně uspořádat.

A právě to dělá mnoho lidí v duchovním životě. Zlá myšlenka totiž se mnou nemá nic společného, ale přitahuje. Např. nečisté myšlenky: čím je nějaká myšlenka nečistá? Sv. Maxim Vyznavač říká: jsou pohlavní orgány něčím špatným? Jistěže ne! Vždyť je stvořil sám Pán Bůh. Manželský život - je něco špatného? Kdyby to bylo něco špatného, pomlouvali bychom samého Pána Boha! Nic špatného není ani v tom, když myslíme na to, co je dobré. Ale v okamžiku, kdy na to myslím, najednou se člověku vybaví jakýsi postranní úmysl, který má zvláštní přitažlivost. A této přitažlivosti se v asketické literatuře říká "vlastní vůle". Vlastní vůle neznámá, že něco nechci - to je zcela falešné vysvětlení. Vlastní vůle je, že cítím k něčemu jakousi postranní přitažlivost. Co udělá normální člověk? Mávne rukou, a řekne: 'to sem nepatří! A pustí to z hlavy.'

V moderní době se razil výraz "hledat vlastní identitu". Vypadá to jako nesmyslná fráze. Ale ve skutečnosti si každý člověk musí odpovědět na otázku: co vlastně chci?, čím jsem před Pánem Bohem, a k čemu mne volá? A když to vím, pak všechno ostatní ztrácí smysl. A tím vzniká ona úžasná jednota Božího obrazu, ke kterému jsme všichni stvořeni, a který v sobě musíme obnovovat.

K čemu jsme tedy dospěli? Hřích je něco co v Církvi existuje, je něčím velmi vážným, ale to nejzajímavější je, že se všechny hříchy dají odpustit. Proč? Protože hřích je urážkou osoby.

Jak tato skutečnost zapadá do zkušenosti obyčejných lidí? Víme, že ve světě je, poměrně vzato, velmi mnoho zla. Např. zlo fyzické: člověk si polámal nohu. V nemocnici ji dají do sádry a utěšují: "budete chodit jako předtím. I na bál se můžete vypravit, nikdo nic nepozná!" To se dá napravit. Ale když člověk něco skutečně zlého udělal, něco ukradl, řekneme: to se dá všechno vrátit. Kam až ta náprava jde? Můžeme říci - jen do jisté míry. Když někoho zabil, už ho nevzkřísí. I s tou polámanou nohou: všechno dali do pořádku, nemocenské zaplatila pojišťovna, ale chtěl jsem mít v létě pěkné prázdniny a místo toho jsem ležel v nemocnici. Ztráta času! Ze zkušenosti tedy víme, že určité věci se nedají napravit. Krásně je to vystiženo v klasické francouzské povídce, která se jmenuje "Klenot". Jedna úřednice si chce hrát na "dámu" a proto když společnost, ve které pracuje pořádá ples, půjčí si od známé perlový náhrdelník. Na plese měla samozřejmě obrovský úspěch. Když se však vracela domů, někdo jí perly ukradl. Nechtěla se přiznat. Koupili proto nový náhrdelník na dluh. Aby jej splatili, manžel pracoval přesčas, ona musela mimo zaměstnání pracovat, jako pradelna, uklízečka, atd. Za deset let potká tu starou přítelkyni, a ta jí říká: "Chudinko, Marie, vždyť jsi tak zestárlá, udřená. Co se ti stalo? A ona

přiznává, jak to bylo s tím náhrdelníkem. Načež se kamarádka popadne za hlavu a říká: “Proč jsi mi to neřekla! Vždyť ty moje perly byly falešné!” Perly se sice dají vrátit, ale těch deset let už nikdo na světě nevrátí. Je tomu podobně i s hříchem? Co říká Písmo svaté? Je Bible pesimistická nebo optimistická? Pohádky, ty jsou optimistické: všechno se dá napravit. A moderní pohádky se jmenují totalitní režimy jako např. komunismus, protože říkají: až my budeme u moci, my ten lid převychováme, uspořádáme spravedlivou společnost, atd. Zatímco život vypadá jako tragédie, protože na světě se dá dělat velice málo.

Ale co říká Bible? Tam je zajímavá věc: ukazuje se tam, že s těmi židy ani Pán Bůh nic nesvedl. Ale není tam tragédie. Bible je snad jediná kniha světové literatury, která nezná tragédii. Proč? V nejhorší situaci vstoupí Bůh do dějin, zasáhne a všechno se mění. Po vyhnání z ráje - příslib Mesiáše, po rozvrácení Jeruzaléma - příslib nebeského Jeruzaléma, atd. Bůh tedy vstoupí do dějin a vše napraví. A tomu se říká *křesťanské pokání*. Ne že my sami jsme schopni všechno napravit, ale že vždy Bůh vstoupí do dějin a z toho, co my jsme pokazili, učiní něco krásného. Ale jakým směrem, do budoucna nebo do minulosti? Řeknu: do třiceti let jsem se nemodlil - od třiceti do šedesáti se toho ještě namodlím dost, abych se spasil; do šedesáti jsem se nemodlil - do devadesáti se těch růženců ještě namodlím dost ke spáse. A těch šedesát let? No, ty už jsou ztraceny! Tedy minulost se jakoby odhodí a ten poslední kousek života je rozhodující. Je tomu tak?

Není! Biblická náprava je docela jiná, řekli bychom, je se zpětnou platností. Napraví se i to, co bylo v minulosti. Jakým způsobem? Přirovnávají to k Božimu obrazu. Takový sv. Alois je jistě obraz Boží, protože se nedopustil žádného hříchu. Ale sv. Augustin je zrovna tak dokonalý obraz Boží, protože je obrazem kajícího. I hřích tak dostává pozitivní smysl. Obrazně by se to dalo vyjádřit asi takto: představme si, že koupíme malíři velké plátno. Řekneme mu, aby nám na něj namaloval obraz. Začne tedy malovat, ale tu se mu převrhne kalamář a udělá černou skvrnu. Řekne si: ten kousek ustříhnu - obraz sice bude o něco menší, ale to nikdo nepozná. Za chvíli další smůla, znovu kaňka. Zase ten kousek odstříhne, atd. Nakonec řekne: chtěli jste obraz na stěnu, ale já vám dám miniaturu, která je stejně krásná jako velký obraz... Tak ovšem si Boží zásah do dějin nelze představovat. Bůh jedná jinak. Tam, kde člověk udělal “skvrnu”, on vymaluje černý les, který bude ozařovat slunce a tím vynikne kontrast celého obrazu. Tak i ona skvrna dostává pozitivní hodnotu. Když o tom uvažoval svatý Augustin, říkal:

Homílie při eucharistii v Kalistových katakombách, Řím.
Peregrinatio ad limina apostolorum, 12.6.2007.

“Kdyby mi dal Pán Bůh moc stvořit nový svět anebo odpustit hříchy, tak bych se rozhodl pro tu druhou možnost.” Stvořit svět totiž znamená vytvořit něco úplně nového, kdežto odpuštěním hříchů dává Bůh do pořádku něco, co se lidsky řečeno, vůbec napravit nedalo. A proto -“čiňte pokání, neboť se přiblížilo Boží království” - je tou nejradostnější zvěstí, jaká vůbec může být. Že se totiž dá napravit to, co bylo zcela nenapravitelné.

Vzniká však vážná otázka: kde je Boží spravedlnost? Začátkem víry v Boha je že Bůh je nejvyšší spravedlivý, a že odměňuje dobré a zlé trestá. To je první a základní článek víry. Jak to tedy jde dohromady?

Byla spravedlnost u židů? Samozřejmě, vždyť u všech beduínů existovala “krevní msta” jako první stádium spravedlnosti. Ještě dodnes existuje na Sicílii. Když člověk nevěří státu, řekne: ‘to si musíme vyřídit sami mezi sebou’. Zajímavé však je: komu patří krevní msta? To nebylo zas tak jednoduché. Bylo to privilegium hlavy rodiny, hlavy kmene. U židů je však něco zvláštního. Za hlavu kmene se považuje Bůh. Proto říká ‘msta patří mně!’ A co se stane v Novém zákoně? Všecko zlo pomstil na svém synu. Veškerou spravedlnost vzal na sebe. Stejně tak i my bereme na sebe všecku spravedlnost, když odpouštíme.

Jak se zlo napravuje prakticky?

Bůh dal všechnu moc Synovi a Syn ji dal apoštolům: ‘komu hříchy odpustíte..’. Odpuštění hříchu je tedy podstatně církevní. Hříchy odpouští na prvním místě Církev. Kdo je ta Církev? To není jen papež a biskupové. Především je to Boží lid. Musí proto odpustit hříchy jeden druhému. Na Slovácku je pěkný zvyk při pohřbu, když se u hrobu žádá: ‘jestli někomu z vás zesnulý ublížil odpouštíte mu?’ Všichni odpovídají: ‘odpouštíme!’

Na druhém místě pak jsou církví odpouštějící ti, kdo konají pokání za druhé. Každé pokání totiž napravuje nějaké zlo ve světě. Proto konali někteří světci velká pokání za druhé - byli si vědomi, kolik dobrého tím mohou vykonat. Pokud si toho člověk není vědom, takové pokání je zbytečné. Pán Bůh nezbohatne tím, že jsem si odepřel zákusek “za duše v očistci”.

Třetí forma pokání v Církvi je úřední a svátostná - *svátost pokání*. Pokání je sice všeobecné, ale je o také svátost. Jak svátost pokání vypadá? Každá svátost má nějaký symbol a za tím symbolem je neviditelná Boží milost. Co je symbolem ve svátosti pokání? Tady je velký rozdíl mezi Církví latinskou a všemi ostatními východními Církvemi. Církev latinská má obraz soudu. Obžalovaný přichází k soudnímu stolci a říká: “já hříšník na sebe žaluji...” Soudce se zamyslí a řekne: “Za tak těžká provinění tě já musím odsoudit” (ve staré době existovaly přesně stanovené kánony ukládání trestů). “pomodlíš se třikrát Zdravas Maria,...” Svätý Cyprián píše: ‘Pán Bůh, jak říká prorok Joel, trestá všechny hříchy, ale jen jedenkrát.’ tzn. když po těch třech Zdravasech umřu, stojím u nebeské brány, chci dovnitř, ale ďábel bude žalovat: ‘on dělal to a to’. Já řeknu: ‘to už je odpuštěno!’ Ve východní Církvi má rozhřešení formu modlitby nad kajícím.

Jak často se ale máme zpovídat?

V dějinách Církve neexistuje svátost, která by prodělala tolik proměn jako právě zpovědní praxe. V prvotní Církvi se zpovídali velmi málo. Hermas předpokládá, že by se

člověk měl zpovídat jen jedenkrát v životě. Proč? Lidé se tehdy dávali pokřtít v pozdním věku. 'Až se vybouří, pak ho pokřtíme a dál už nesmí hřešit!' Pak se konalo častěji vzhledem k pronásledováním, odpadlíkům, či kvůli některým hříchům, atd. Všichni ale přesto chodili ke svatému přijímání. Zatímco ve středověku chodili třikrát do roka ke svatému přijímání a zpovíдали se dvakrát, třikrát či čtyřikrát do týdne. Na konci minulého století bylo stanoveno 'alespoň jednou týdně'. Dnes už v některých zemích ani zpovídat nechtějí: není podle nich třeba tak často chodit ke zpovědi. Jaký k tomu zaujmout postoj?

Víme, že zpověď je povinná, když má člověk těžký hřích; jinak alespoň jednou do roka. Zkusme shromáždit důvody proti časté zpovědi.

1. Když se lidé moc často zpovídalí, špatně se připraví, a zpověď se stává zvykovou. Je stálým opakováním stejných hříchů.
2. Když se často zpovídáme, odrazuje to od svatého přijímání. Lidé totiž nechtějí chodit ke svatému přijímání, aniž by napřed nepřistoupili ke svaté zpovědi.
3. Budí to dojem, že není žádný jiný způsob odpuštění hříchů než zpověď, což není pravda. Vždyť odpuštěním hříchů je i svaté přijímání, které se podává na odpuštění hříchů; každý dobrý skutek odpouští hříchy; skutek lásky odpouští hříchy.
4. Obřad rozhřešení vznikl, když se s Církví smířovali odpadlíci v dobách pronásledování. Proč ho užívat pro starou babičku, která byla roztržitá při modlitbě růžence?

Jaké jsou důvody pro častou svatou zpověď?

1. Pravidelná sebekontrola - cesta k dokonalosti.
2. Ponížení sebe sama, aby se člověku dostalo odpuštění hříchů.
3. Je to zadostiučinění za druhé. Zpovídáme se i za ty, kteří se nezpovídalí.
4. Každá svátost je rozmnožením Boží milosti v nás. Proč tuto svátost odmítat, když je tak snadné ji přijmout s takovým užitekem.

Výsledek 4:4. Jak tedy odpovědět? U každé praxe je třeba vědět jak vznikla. Jak tedy vznikla častá zpověď? Za starých dob nebyla. Začala v Palestině v 6. století v mnišském prostředí, kde bylo duchovní vedení. Chodili pravidelně k duchovnímu otcí (i když to nebyl kněz) a často s ním mluvili. Tento rozhovor pak končil modlitbou. Častá zpověď proto stojí a padá s tím, zda-li je zpovědník pouze servisem anebo je duchovním otcem. První postoj by se dnes dal nahradit computerem, tzn. každý by si vyťukal na klávesnici své hříchy a vypadlo by mu přesné pokání. Toto smýšlení je ale naprosto zavádějící: Ježíš Kristus i apoštolové byly osoby - proto se vyžaduje osobní styk. Aby se k tomu došlo, musí se člověk oprostít od určitých schémat. Proto se pokoušeli dělat zpovědní zrcadla pro konkrétní stavy.

Zpověď je dobrovolná, jsem povinen vyznat pouze těžké hříchy. Z těch lehkých mohou říci to, co chci. Je dobře si přečíst např. Ježíšovu horskou řeč, a říknu si tento týden si dám pozor na pokoru: "Blahoslavení chudí duchem,...". Zpověď je totiž spontánní rozhovor o problémech našeho duchovního života.

Říká se, že katolické zpovídaní je jakousi automatickou rutinou. Vypráví se, že jeden člověk přišel k rabínovi a vyznává: 'Zabil jsem.' Rabín říká 'oko za oko, zub za zub. Někdo tě musí zabít!' Muž se polekal a říká: no to je příliš těžké pokání, půjdu jinam.

Šel proto k evangelickému pastrovi. Ten mu říká: ‘Zabít člověka je těžký zločin. Dělej celý život pokání a doufej, že ti Pán Bůh odpustí!’ To už je lepší, pomyslel si člověk. Ale šel ještě na pouti ke zpovědi k jednomu františkánskému zpovědníkovi. Přiklekne ke zpovědnici a vyznává: “Zabil jsem člověka.” Zevnitř se ozve: ‘Kolikrát, jen jednou?’ ...

Víme, že mniši dělali celý život pokání. Jak tomu rozumět? Má být křesťanstvím stálým pokáním, pláčem nad hříchy. Vždyť je radostnou zvěstí! Smutek je jednou z neškodlivějších neřestí. Zvláště melancholičtí Slované jsou ke smutku náchylní. Jak to tedy je? Je zajímavé, že v řečtině jsou dvě naprosto odlišná slova pro ‘smutek’: ‘*lypé*’ a pláč nad hříchy - ‘*penthos*’. Jak se liší? Když jde o pláč, tak se ptají, nad čím smí člověk plakat. Jaký bývá motiv? Obyčejně je prvním motivem, že člověk o něco závažného přijde, něco ztratí (např. nad smrtí, někdo mi umřel). Sluší se to na křesťana? Mniši říkali: ne. Pravý křesťan ví, že to nestojí za to, jsou přece v nebi. Nějakému mnichovi řekli: umřel ti otec. ‘Přestaň se rouhat, můj otec je nesmrtelný!’ Svatý Jan Chryzostom říká: ‘přestaňte plakat nad mrtvými! Přece nejsou mrtví. Stoici se nemýlili, když zařadili smrt mezi věci indiferentní!’

Když pak pohřbívali Césaria, bratra svatého Řehoře Naziánského, jejich matka, aby ukázala, že je křesťankou si oblékla na znamení radosti bílé šaty. Na ikonách zase mají světcí široce otevřené oči. Když se na pomníky dávala podobizna zesnulého, vždy se znázorňovala se zavřenýma očima, na znamení smrti. Křesťané však na znamení, že nezemřel, ale žije, používali symbolu otevřených očí. Říkávali, kdo má rád hmotné věci, oblíbil si příčinu své smrti. Evagrius vypočítává v kapitole *O smutku*, 77 bolestí, nad nimiž má člověk pouze mávnout rukou, např. když se bojíš d’ábla, když máš smutek, že tě napadají špatné myšlenky, když pláčeš nad starými hříchy,...není dobré se trápit nad věcmi tohoto světa.

Nad čím tedy máme plakat. No, říkají: nad smrtí Krista Pána. *Konstituce* ze IV. století však říkají: ‘Ať pláčou nad smrtí Krista Pána židé a pohané, protože nevěří, že vstal z mrtvých; protože umřela jejich naděje, kterou u něho hledali. Nás, kteří věříme, že Pán, Vykupitel světa vstal se to netýká!’ Co je tedy smutek? Nad čím má člověk plakat? A odpovídají: nad tím, co má opravdu hodnotu. A skutečnou hodnotu má pouze milost Boží. Tu když člověk ztratí, má plakat. Je to pláč nad hříchem. Ale jak dlouho? Znovu existují dvě slova: ‘*metanoia*’-lítost a ‘*penthos*’- stálý pláč. Jak dlouho má člověk hříchu litovat? K opatu Poimenovi přivedli člověka, který se dopustil vážného provinění a řekli: ten by měl konat pokání aspoň tři roky. On však odpověděl: to je moc. Tak aspoň rok! I to je moc. Tak tedy čtyřicet dní! I to je trochu moc. A když už dál nepokračovali říká opat: Já myslím, že když člověk doopravdy z celého srdce lituje, i tři dny jsou mnoho. Nevěřili-li člověk, že Pán Bůh odpouští hříchy, není křesťanem. Proč ale tedy mniši celý život plakali? Jejich pláč je docela něčím jiným. Oni plakali dojetím nad tím, jak je Pán Bůh dobrotivý, že jim všechny hříchy vždycky odpustí. To není smutek, ale veliká radost. To je zážitek marnotratného syna, který mu připomíná dobrotu otce. To jsou lítosti, kterým se žádná radost světa nevyrovná.

Za války utekli dva manželé. Usadili se v Německu, a sotva se zařídili, on utekl s nějakou cizí ženou, s nějakou Němkou. Po létech ho jednou potkala na ulici: ošumělého, ztrápeného. Když mě uviděl, vypráví žena, chtěl zabočit někam za roh. Už to ale nebylo možné, věděl, že jsem ho viděla. Přiblížil se proto se sklopenou hlavou ke mně. Já se zastavila a povídám mu: ‘Ty, vrať se!’ On zůstal jako zkamenělý. Vzala jsem ho domů,

dala mu najíst a říkám mu: umyj se; ve skříni máš ještě staré šaty, které tam po tobě zůstaly, atd. Žena pak dodala: já jsem nejšťastnější ženou na světě. On když se na mě podívá, hned pláče. Pláč nad hříchy je něčím podobným: je vědomím, že nic, ani hřích nemůže zabránit lásce Boží. To je smysl “blahoslavenství plačících...”. Právě tento pláč osvobozuje.

Ruský básník Žukovskij napsal báseň ‘Pery a anděl’. Pery je jméno anděla, který se při pádu andělů z nebe společně s Luciferem, chce na půli cesty vrátit zpátky. Přijde k nebeské bráně, ale ta už byla zavřená. Tloukl, a tu se archanděl Michael zevnitř ptá: ‘Co chceš?’ Já bych se chtěl vrátit. Bylo mu tedy řečeno, že má létat po světě, a najít tu nejkrásnější slzu, jaká existuje. Bloudí tedy světem a vtom vidí, že na jednom místě umírá matka, a zůstává šest dětí. A ona, když na smrtelné posteli viděla svých šest sirotek, vyhrkla jí slza. Pery ji uchopil na tácek a spěchal k nebeské bráně. Archanděl Michael se na ni podívá a říká: ‘Je pěkná, ale brány nebes neotevře.’ Letěl tedy dál a vidí, že je nějaká bitva, ve které je jeden voják těžce raněný a umírá. Uvědomuje si: ‘umírám pro svůj národ, pro své spoluobčany’ - a vyhrkla mu slza z očí. Pery ji vzal k nebeské bráně a znovu slyší: ‘Krásná, ale bránu nebeskou neotvírá.’ Letěl proto dál, až si v poušti všiml mnicha, který plakal nad svými hříchy. Tu slzu vzal, a přiletí k nebeské bráně. Ta už byla dokořán.

Lítost nad hříchem je něčím úžasně krásným. Je to radost nad tím, že všechno zlo je přemožitelné. To je smyslem křesťanského pokání. Dokáže přemoci všechno zlo na světě. První a nejkrásnější poselství evangelia tedy zní: *“Čiňte pokání, neboť se přiblížilo Boží království!”*

Mladým

Když se mluví o exerciciích k mladým, tak se nesmí vynechávat šesté přikázání. Ovšem je to ošemetná věc. Mluvili jsme o myšlenkách. Krásnou úvahu o tom má jeden z velkých ruských křesťanských filozofů, V. Solovjev. Já jsem tu pasáž přeložil z ruštiny do italštiny a bylo by dobře ji přeložit i do češtiny, protože je to velice krásné. Které jsou ty hlavní myšlenky. On říká: „Je to zajímavé, že člověk se dělí na dva sexy, mužský a ženský. Všecka zvířata to mají a jsou tím vlastně do jisté míry pyšná, že jsou tak rozdělena a sexuálně žijí. Člověk se za to stydí. Čím to je.

Kdyby se styděl člověk jenom za to, že je něco proti přirozenosti, tak je to pochopitelné. Jako se stydí za to, že krade nebo že loupí atd. Ale proč se člověk stydí, když má přirozený sexuální vývoj? Čím to je a kdy to začíná? Začíná to v pubertě. Bible o tom něco říká, že zhřešili, zjistili, že nejsou oblečeni a začali se stydět. Ale Solovjev tento vznik rozebírá psychologicky. Začíná to během puberty, když člověk dorůstá. V té době puberty se stává také, že se člověk zamiluje. Je to dobré nebo zlé? Solovjev říká, že je to důležitý moment v životě. Člověk totiž zjistí, že existuje druhá osoba. Kluk se stará jen o sebe. Říkáte, že má rád maminku, ale ta maminka je jenom na to, aby mu vařila a šatila jej a holky by odstrčil loktem: „Běž pryč, děvčisko.“ A děvče se také stará jen o sebe a říká: „Kluci běžte pryč, co já s vámi mám společného?“ Najednou objeví, že existuje druhá osoba. To je velikánský objev! Napřed jí dával vždycky „boxu“, a teď najednou řekne: „Mařenko, chceš limonádu?“ A ona říká: „Jej, ty jsi neučesaněj, pojď sem, já tě učešu!“ Když zjistí, že je druhá osoba, tak najednou objeví, že ta druhá osoba je nejkrásnější, jaká může být. Říká: „Ta naše Mařenka, ta je nejhezčí z celého vyškovského okresu.“ A všichni říkají: „Chudák chlapec, kam dal oči!“ On by se dopálil, rozčílil by se, kdyby mu řekli, že to není pravda. A ona říká: „Jeníček je nejchytřejší chlapec na celé Moravě.“ „Vždyť propadá z matematiky.“ „To je vina profesorů. On sám je velice chytrý.“ Všichni se smějí a říkají: „Jak jsou ti mladí hloupí!“ Ve skutečnosti je to něco velice důležitého. Když objevíme, že existuje druhá osoba, tak druhá osoba musí mít velkou cenu. Protože je nejhezčí a nejkrásnější atd. Tedy ta druhá osoba je něco velice krásného a důležitého. A protože ta druhá osoba je něco velice důležitého, tak říká: „Já tě budu milovat celou věčnost a kdybys mě nechala, tak se oběsím.“ Všichni se smějí a říkají: „Uvidíme, jak dlouho ta věčnost bude trvat. Už jsme těch věčností viděli moc.“ Ale on to bere vážně a ona to bere vážně. Teď co se stane. Buďto se rozejdou a je to veliké zklamání nebo to jde dobře a vezmou se. Pohádky říkají: A žili blaženě. Ovšem život není pohádka. On najednou objeví, že ona už není ta nejkrásnější, že už jí vypadl zub. Ona říká, že on už není ten nejchytřejší. Už najednou je tu zklamání, že to tak není. Přijdou děti. Najednou zjistí, že to není tak krásné, jak si to představovali. Všichni řeknou: „Dobře vám tak. Jste hloupí, že jste si to tak představovali.“ Je to pravda, že byli hloupí? Vlastně člověk by si měl zachovat něco z toho, co právě v té době vzniklo. A to se nezachová hmotně. Sexuálním životem se to nezachová. Tady se musí vyvinout duchovní přátelství. Jestli se nevyvine duchovní přátelství, tak to sexuální dříve nebo později vede k velkému zklamání. Člověk se stydí, že klesl na úroveň, na které jsou zvířata. Ti, kdo pochopili, že chtějí žít jenom duchovně, slibují celibát, poněvadž chtějí mít rádi všechny lidi jenom duchovně. Ti kdo ne, vstupují v manželství, ale říkám: musí se z toho vyvinout opravdové přátelství. Musejí si pomáhat duchovně, a pak to tedy dostává smysl. Jestli ne, kultura sexu vede k hroznému smutku. Je na chvíli a oni zjistí, že to není to, co si představovali. To, co jsme si představovali, je třeba zachovat. Dá se to zachovat? Jenom duchovně. Proto i manželství má smysl v duchovnu. Neslibují si žít šťastně, ale slibují si věčnost: Já ti slibuji, že tě nikdy neopustím a ty mě slibuješ, že mě nikdy nenecháš, na tebe se mohu spolehnout. To je na tom to krásné. Proto se máte také modlit za to, abyste dobře vstoupili v manželství, aby to Pán Bůh požehnal.

Říká vám něco slovo Foullerau? To byl francouzský básník, který dělal apoštolát pro malomocné. Byli jsme velicí přátelé. Slavil v Římě padesát let svého manželství a slavili jsme to v jednom hotelu. On přitom povstal a říká: „Tak jsme byli padesát let spolu a za celých padesát let nepadlo ani jedno tvrdé slovo mezi námi.“ A kdosi tam povídá: „No to

jste měli štěstí.“ On se rozčílil: „To není žádné štěstí, to je milost Boží.“ Když se lidé mají skutečně rádi duchovně a jeden za druhého ručí. Právě tak se máme dívat na sexuální věci. Kam směřují. Ne, kde jsou, ale kam směřují. A k tomu nám musí milost Boží pomáhat.

Člověk je tak velký, jak velká je jeho láska

Řetězec ctností začíná vírou a končí láskou. Začali jsme vírou a skončíme láskou. Jenže, co to je láska. V evangeliu a u sv. Pavla je řečeno, že dokonalost je v lásce. Pán Ježíš říká, které je největší přikázání: *budeš milovat Pána Boha svého z celého srdce a bližního jako sebe samého!* Sv. Pavel v listě ke Korintským mluví o zázracích v prvotní církvi. Někteří měli dar proroctví, někteří mohli uzdravovat, někteří mluvili neznámými jazyky, někteří křísili mrtvé. A sv. Pavel se ptá, jestli to mohou dělat všichni. Odpověď je „ne“.

Jak se tedy dokáže, že máte Ducha svatého? Sv. Pavel ukazuje něco daleko většího – „*Kdybych mluvil všemi jazyky andělskými, kdybych do ohně skočil, uzdravoval, křísil mrtvé, a neměl přitom lásku, nejsem nic*“. Tam je tedy výslovně řečeno, že celá křesťanská dokonalost je v lásce. V době prvních křesťanů se vyskytli bludaři, kterým se říkalo gnostici. *Gnosis* znamená poznání. Říkali, že když má někdo veliké poznání, tak je dokonalejší. Proti nim sv. Irenej napsal, že kdybys byl kdovíjak chytrý, a nebudeš-li mít lásku, k ničemu to není, protože v ní je dokonalost.

Celá otázka tedy zní: co je to vlastně láska. Mluví o lásce jen křesťané nebo také jiní? Všichni mluví o lásce. Mezi starými pohany byl velice pověstný spis Platona *Symposion*, tzn. doslova *spolupítka*. Sešli se dohromady, popíjeli víno a mluvili o důležitých věcech. Dodnes se říká symposium, když se sejdou a mluví o učených věcech. Toto Platonovo dílo je věnováno termínu láska. Říká tam, co to vlastně láska je. Podle řecké mytologie se narodila z matky bídy a z otce nebe. Proč? Láska se řecky řekne eros. Bůh Eros se narodil z matky bídy a z otce nebe. Znamená to, že člověk něco nemá, touží po tom a má to rád. Tak nemám v břiše nic a vidím za oknem, že jsou tam moravské klobásy. Řeknu: jak já mám rád klobásy! Ta láska se narodila z matky bídy a z touhy něco vidět, něco mít. Někdo má rád hudbu a nemá housle. Uvidí housle a říká: jak bych rád ty housle! Podle Platona má člověk rád to, co nemá. To co má, už ne. Když jsem se těch klobás najedl, tak mě ta láska přešla: „*Odnešte to pryč, už to nechei ani vidět!*“ Platon říká, že člověk je tak veliký, jak velká je jeho láska. Když má někdo rád jenom jídlo, je to labužník. Když má rád jenom peníze, je to lakomec. Když má rád matematiku, tak je matematik atd. Když má rád Boha, tak je to člověk Boží.

V tomto světě proto není nic lepšího, než milovat Boha, protože to je ta největší věc, jaké se může dosáhnout.

Je to křesťanské? Člověk je tak veliký, jak velká je jeho láska. Tento popis má něco zvláštního. Člověk má rád jenom to, co nemá a po čem touží. Může mít Pán Bůh rád svět? Má Pán Bůh nějakou potřebu? Nepotřebuje nic. Platon tedy říká: Bůh nemiluje svět. Bůh nemá rád lidi, protože je nepotřebuje. Lidé mají rádi Boha, protože Boha potřebují. Bůh je jako slunce. Lidé mají rádi slunce, ale slunce nemá rádo lidí. Víte, čemu se říká platonická láska? Když chlapec miluje nějakou např. filmovou hvězdu a ta o tom nic neví. Tzn. je to láska jenom z jedné strany. Jenže v evangeliu je výslovně napsáno, že tak Bůh miloval

svět, že dal vlastního Syna. Potřeboval ten svět? Nepotřeboval. První křesťané si toho byli dobře vědomi. Když psali evangelium a překládali Bibli, věděli, že nesmí přeložit slovo láska slovem eros. Tak vymysleli slovo *agapé*. Tzn. ne toužit po něčem, protože to potřebuji, ale mít něčeho mnoho a ze své mnohosti rozdávat. Když nemám peníze, tak po nich toužím. Mohu však mít také mnoho peněz a rozdávat je těm, co nemají. Takže jsou vlastně dvě lásky. Jedna je láska, která chce brát a druhá je láska, která chce dávat. Řecky *eros* a *agape*. Jeden švédský luteránský biskup napsal knihu, ve které říká: evangelium nás naučilo agape, ale lidé to popletli, a tak vznikla katolická církev. Až teprve v reformaci pochopili, že nemáme toužit po nebi, že to není k ničemu. Máme jenom dávat a dávat. Může však člověk jenom dávat? Nejdříve musí mít. Člověk má obojí. Jednak má tu první lásku, protože chce, touží po něčem a chce něčeho dosáhnout. Pak má tu druhou lásku - je schopen ze své mnohosti rozdávat. V evangeliu je napsáno: „podle toho poznají, že jste moji učedníci.“ Tohle totiž pohané nemají. Milujte nepřátele! Proč nepřátele, ty přece nepotřebuji. Kristus Pán říká: Když budete mít rádi jenom přátele a příbuzné, tak čím se budete lišit od pohanů, to mají všichni pohaní. Vy musíte také trochu dávat. Dávejte tomu, koho skutečně nepotřebujete. Budete jako Otec nebeský, který dává déšť všem, dobrým i zlým. V životě sv. Ambrože z Milána se říká: Tenkrát ještě nebyla sociální zařízení a byli chudí lidé, vdovy, které neměly z čeho žít. Proto v neděli po bohoslužbách biskup Ambrož řekl vždy nějaké bohaté zbožné dámě: vemte si tuhleto babičku přes týden na starost nebo vemte si toho a toho a takhle si to rozdělili. Jedné takové dámě dal sv. Ambrož vdovu. V týdně dámu potkal. Povídá: „Jakpak to s tou vdovou jde?“ „Špatně.“ „Proč? Bručí, nadává?“ „Ale ne. Pořád mně líbá ruce a pořád mi za všechno děkuje. Jakpak mohu já pěstovat křesťanskou lásku?“ Sv. Ambrož řekl: „Počkej, já to napravím.“ Příští neděli jí dal ženu, která od rána do večera nadávala a bručela. Pak se potkali: „Jak to jde?“ „Výborně! Teď mohu pěstovat křesťanskou lásku.“ Jestli tohle není pravdivé, aspoň je to jasné. První láska tedy bere a druhá dává.

Sv. Augustin říká: dvě lásky postavily dvě města. Město pozemské a město nebeské. Obě věci jdou dohromady. Kdyby člověk pořád dával, za chvíli by neměl nic. Musí tedy také brát. Zaplat' Pán Bůh, že Bůh také dá. Eros tedy znamená toužit a agape znamená dávat. Rozlišujeme také lásku k Bohu a lásku k bližnímu. Láska k Bohu. Je to eros nebo agape?

Sv. Bazil píše na začátku své regule, proč milujeme Pána Boha. Dává čtyři důvody: 1. Každý člověk má rád světlo a nemá rád tmu. Pán Bůh je nekonečné světlo, proč bychom ho neměli mít rádi? Je to eros nebo agape? Eros. 2. Každý člověk má rád krásné věci. Pán Bůh je největší krása. Co je to? Eros. 3. Každý člověk má rád své dobrodince. Pán Bůh je největší dobrodinec. Eros. A teď říká sv. Bazil: představte si, že je poslední soud. Kristus sedí na soudné stoličce. Na pravé straně jsou ti, co jdou do nebe a na levé straně jsou zavržení. Sv. Bazil je mezi zavrženými. Přijde ďábel, čert, postaví se před Krista Pána, ukáže na Bazila a řekne: Vidiš toho Bazila? Tys ho stvořil, já ne, ale on šel se mnou. Tys mu dával všechna dobrodiní, já jsem mu dělal jen samou neplechu, ale on šel se mnou. Tys pro něj umřel, já ne, ale on šel se mnou. Říká sv. Bazil: že už jdu do pekla, to by mně nevadilo, ale že by se ten čert mohl takhle před Kristem Pánem vychloubat, to bych nesnesl. Co tím chce říct? Člověk může porovnávat svoje dobro a dobro Boží a je schopen říct, že Pán Bůh je mnohem víc, než moje vlastní dobro. Tomu se říká dokonalá lítost. Člověk je schopen říct, že Pán Bůh je důležitější. Říkáme, že dokonalá lítost

odpouští všechny hříchy, i když jsem se nezpovídal. Tady se skutečně projevuje láska Boží. Je to těžké. Odrecitovat tu formuli, to je lehké. Myslet na to je dost těžké.

Sv. Kateřina Sienská byla dívenka z bohaté rodiny. Přivedla papeže do Itálie. Byla velice výmluvná, ačkoli ze začátku neuměla číst. Když se naučila číst, měla mnoho zjevení. S Kristem Pánem recitovala breviář. Na závěr říkala vždy: *Sláva Otci, Tobě a Duchu svatému*. Jednou si s ním vyměnila mysticky i srdce. V jednom zjevení jí Kristus Pán říká: „Víš, má chudinko, proč tě mám rád?“ Ona říká: „To nevím, Ježíši“ „Ty jsi taková chudinka, že kdybych tě neměl rád, tak bys vůbec ani neexistovala.“ „To je pravda.“ „Kdybych tě neměl rád, co by z tebe bylo?“ „Nic.“ „Kdybych tě neměl rád, tak by ses dopustila všech hříchů.“ „To je tak krásné, já bych tě chtěla také tak milovat.“ Teď si uvědomila, že řekla hroznou hloupost. Pak však řekla: „Ježíši, to přece není spravedlivé. Ty mě můžeš mít rád a já tě mohu milovat jen malou láskou.“ Jak to krásně vyslovila! Já tě mohu milovat jen tou malou láskou, tzn. mohu po tobě toužit. Nemohu tě milovat velkou láskou, nemohu ti něco dát. Kristus Pán jí odpověděl: „Já jsem ti to udělal možným. Dal jsem ti bližního. Všechno, co uděláš bližnímu, vezmu, jako bys to udělala mně samému. Sv. Kateřina zajásala, utíkala do nemocnice a začala ošetřovat malomocné. „Teď mohu milovat Boha velikou láskou!“ Tzn. skrze bližního můžeme dát Bohu. Proto v evangeliu jsou tyto dvě lásky neoddělitelné. Láska k Bohu a láska k bližním patří k sobě. Sv. Jan říká v dopisu: „*když někdo říká, že má rád Boha a nemiluje bližního, je lhář. Jak můžeš milovat Boha, kterého nevidíš, když nemiluješ bližního, kterého vidíš.*“ Jinými slovy: to, co jsme udělali bližnímu, je, jako bychom to udělali Bohu. Na posledním soudu se řekne: pojďte, požehnaní, měl jsem hlad, dali jste mi jíst, měl jsem žízeň, dali jste mi pít. Kde jsme tě viděli? Co jste udělali jednomu z bližních, to jste udělali mně. Takže my můžeme mít rádi Boha tou velkou láskou skrze bližní. Většinou proto kazatelé a duchovní spisovatelé víc než o lásce k Bohu, mluví o lásce k bližnímu. Co se dá říct o lásce k bližnímu? Na prvním místě se mluví o almužně. Řecké slovo almužna znamená soucit. Soucit s druhým. Na druhém místě se mluví o posuzování bližního. Na to byli velice přísní. V životě Otců to dělali někdy legračně: nějaký starý mnich si uvázal maličký pytlíček a pověsil si jej před oči. Na záda si dal veliký pytel. Ptali se jej, proč tak chodí. „V tom malém pytlíčku jsou chyby bližních, ty chceš mít pořádek na očích. V tom velkém pytlu jsou moje chyby. Ty jsem si dal na záda, abych na ně neviděl.“

Často se mluví také o přátelství. Co to je, když jsou lidé přátelé, když se mají jako přátelé rádi? O tom mluvili velice často pohanští autoři. Aristoteles rozlišuje trojí přátelství: vždycky se najdou lidé, když je něco spojuje. Tak první přátelství je *ze zisku*. Dva lidé chtějí spolu vydělat, tak jsou přátelé. Když si přestávají pomáhat, tak se rozejdou. Dva studenti spolu studují a půjčují si knihy. Když dostudují, rozejdou se. Je to špatné přátelství? Záleží na tom, jaký je ten zisk. Lidé si mají pomáhat. Mají si pomáhat i k zisku, v práci na poli atd. To je tedy to přátelství první, které není trvalé. Je dané okolností, že navzájem jeden druhého potřebujeme. Druhé přátelství, jak říká Aristoteles, je *z potěšení*. Dva lidé spolu hrají šachy nebo na housle. Je to přátelství dobré? Podle toho, jaké je to potěšení. Když spolu pijí jen pivo, tak je to slabé. Když spolu sportují, hrají nebo studují, tak je to přátelství dobré, užitečné. Není trvalé, protože když už je to nebaví, tak se rozejdou.

Třetí přátelství je *opravdové*. Jedna osoba má skutečně ráda druhého člověka jako osobu. To je manželství. V jednom americkém filmu nějaký šlechtic cítil, že je to všechno v rodině nemocné. První žena mu umřela a on si chtěl vzít nějaké zdravé děvče ze sedláků.

Když jedno takové našel, nabídl jí sňatek. Děvče bylo nadšené: stane se paní na zámku. Táta nad tím kroutil hlavou a máma se jí ptala: máš ráda jeho nebo máš ráda zámek? Samozřejmě jeho! Když to potom špatně dopadlo, tak si uvědomila, že měla ráda ne jeho, ale zámek. To je nebezpečná věc. Ti dva musí mít rádi sebe. A kdyby tě všichni opustili, pamatuj, že já jsem s tebou! Někteří lidé to vůbec nechápou a nechtějí se ani zavázat. Myslím, že některá manželství jsou skutečně neplatná. Protože oni se nechtějí zavázat. Oni spolu chtějí jít na výlet. To je tedy to třetí přátelství, které je velmi vážné. Nemusí to být jen manželství. Jsou taková přátelství mezi lidmi. Sv. Jan Chryzostom říká, že přátelství je největší dar, jaký Pán Bůh někdy dává někomu. Člověk má někoho, ke komu může vždy přijít. To vyžaduje, aby také on zachoval svému příteli věrnost. Lásku nejvíc ruší právě posuzování, když na druhých vidíme moc chyb. Já vždycky říkám: když jsou prsty daleko od sebe, tak se nepozná, že jeden je kratší a druhý delší. Když se dají těsně vedle sebe, tak se najednou vidí, že některý je kratší. Zrovna tak to je, když lidé žijí spolu. Když spolu byli na dálku, tak si říkali, jak ten druhý je fajn. Když jsou vedle sebe, tak ona zjistí, že mu schází jeden zub a říká: je to nepěkné, běž si to nechat spravit. V soužití se chyby začínají vidět. Nezbývá, než aby se ty chyby nebraly moc vážně. Je pěkná básnička Pavla Kříčky, který napsal Jednička lomeno jednou. To byl starý pan učitel, hrozný dobrák. Nerad dával jinou známku než jedničku. Bylo známkování z pravopisu a úpravy. To byla jednička - pravopis a úprava - jedna. Jednička lomena jednou. Říkal básník: jednou jsem donesl nějakou úlohu a to bylo úplně Rudé moře. To by ani faraon nepřešel. Celé to bylo popletené, samé pravopisné chyby a naškrabané, že se to nedalo ani číst. Učitel když to viděl, tak si s tím nevěděl rady. Nakonec si dal říct a napsal tam jedničku lomenou jednou a do závorky napsal: až na ty pravopisné chyby! Básník pak říkal, jak by ten svět byl krásný, kdybychom jeden o druhém mysleli vždycky jednička lomeno jednou, až na ty pravopisné chyby. Chyby se mají brát s humorem a dobré věci se mají brát vážně. Člověk je však zvyklý vidět především chyby. Byla bouřka a já jdu do zahrady. Všechny stromy to vydržely, jen jeden se zvrátil. Tak neřeknu: ty všechny stromy to vydržely! Řeknu: já, jeden strom se vyvrátil! Vidím jen ten strom, co se vyvrátil a o těch, co stojí, vůbec nemluví. Zrovna tak se díváme na lidi. Neřekneme: je tady tolik a tolik dobrých lidí, ale: a viděli jste, byl tam jeden, co mlátil hubou tak nepříjemně. Všimneme si hned chyb. Je velmi dobré, když jde člověk spát, aby si řekl: copak jsem dnes viděl pěkného, co by se dalo napodobit? Zajímavé je, že každý den zjistí, že se něco najde. Jednou jsem jel v Římě autobusem. Nastoupila hodně špinavá cigánka s dvěma dětmi. Všichni si od ní odsedli a dívali se na ně škaředě. Viděl jsem, jak jsou špinaví a pak jsem si všiml, jak ta cigánka opravdově držela to svoje děcko, tak krásně. Řekl jsem tedy, to je příklad, který bychom si měli vzít. To je krásné, jak měla ten mateřský cit byl vyvinutý. U každého člověka je něco. Pravopisných chyb je tam samozřejmě mnoho, ale těm se musíme vyhnout. Jeden antický filozof říká: když moudrý člověk jde po trhu, řekne si, kolik je tu věcí, které nepotřebuji. Tamhle je jedna pěkná věc! Tu si musím vzít. Kdežto hlupák koupí kdekou hloupou věc. To totiž říkali mně, když jsem šel nakupovat: tu nejlblbější věc vždycky koupíš! Kdo umí dobře nakupovat, ten si vybere. Včelka, kde letí, vybere si med a všechno ostatní nechá. Chrobák, kde vleze, tak tam válí hnůj. Chce-li člověk moudře žít, musí se moudře učit. Nechat být. Neřešit všechno. Kdybych chtěl všechno řešit, tak se zblázním.

Dále u bliženecké lásky musí člověk být ochoten druhému trochu pomoci. Ne mnoho, na to člověk nestačí, ale trošku, něco malého, co dodá kuráž do života. Jedna ruská

legenda vypráví o sv. Mikuláši a sv. Kasiánovi. Sv. Mikuláš je v Rusku moc uctíváný. Sv. Mikuláš má dva svátky v roce, zatímco svatého Kasiána je pouze 29. února, tzn. jednou za čtyři roky. Legenda říká, že se to musí nějak ospravedlnit: Ti dva svatí se vydali z nebe na cestu po ruské zemi. Na cestách bylo moc bláta. Nějaký sedlák vezl dříví z lesa. Zapadl do bláta a klel. Ty nebeské uši zvyklé na zpěv andělů to nemohly slyšet, a tak sv. Kasián šel a přísně ho napomenul: člověče, člověče! Budeš-li takhle klet, přijdeš do pekla! On klel ještě víc. Tak sv. Mikuláš šel, chytl vzadu za kolo a poněvadž nebešťané mají velkou sílu, tak to kolo roztočil. Sedlák vyjel z bláta ven a přestal klet. Vrátili se do ráje. Sv. Petr kontroluje a vidí, že ty krásné nebeské bílé šaty jsou celé od bláta. Povídal: cos to vyvedl! Protože v nebi se nesmí lhát, tak on to všechno pověděl, jak to bylo. Sv. Petr pokýval hlavou a řekl: tak ty dostaneš dva svátky do roka a on jen jednou za čtyři roky. Pomoci bližnímu, to se musí často. Vynadat mu, stačí jednou za čtyři roky. Malá pomoc dělá vždycky dobře. Jestli mně chcete vynadat, tak se k vám za čtyři roky zase vrátím.

Vzít lidem Krista Pána znamená zabít člověka

Bylo by to smutné, kdybychom nepromluvili o Kristu Pánu. Je to snadné mluvit o Kristu? Vykládal mi jeden velebný pán co byl za války v koncentráku. Když pak byli v arestě doma, byli tam samí inteligenti, profesori a jiní. Doba byla dlouhá a tak si řekli: udělejme si přednášky. Jeden přednášel o tom, druhý o tom, třetí o literatuře. Pak řekli: povězte něco o Kristu Pánu. Říkal: já jsem se tak trochu styděl; vždyť věci, co se vždycky říkají jsou známé. Co tak pěkného, krásného o tom povědět. Vždyť to by dnes mělo lidi zaujat. Podívejme se proto nejdříve na to, jak viděli Krista umělci, protože to jsou lidé, kteří to chápou. Jak je v malbách? Jak se maluje.

Nejstarší malby máme v katakombách. Tam malovali jenom symboly. Tak např. ze Starého zákona: namalovali Abraháma, který obětuje Izáka; nebo Jonáše, apod. nebo symboly: kotva – naděje; ryba – zkratka křesťanské víry; IHS – zkrácené Ježíš. Protože v katakombách se nechtěli přiznat, bylo vše v náznacích. Ale když křesťané dostali svobodu, postavili si první kostely. V těch prvních kostelích, tam nahoře v kopulích nebo klenbě namalovali Krista Pána. Ten první typ je Kristus sedící na trůně jako císař. Co tím chtěli říci? No, císař tři sta let pronásledoval Církev, ale dnes vidíte, že pravý císař a vládce světa je Kristus. A kdybyste si všimli barev, něčemu byste se naučili: Kristus mívá obyčejně červené šaty a modrý plášť. Proč tak? Přece císař mívá rudý plášť - purpur je symbolem božského. Ale proč má Kristus modrý plášť? To neuhádnete. Červená barva znamená božství, modrá pak lidství. Má červené šaty, protože je Bůh a modrý plášť, stal se člověkem. Panna Maria to má úplně obráceně: modré šaty a červený plášť – to je člověk, který dostal plnost Boží milosti. Bůh se stal člověkem, aby se člověk stal Božím. Pěkně to vyjádřili dvěma barvami. Sedí tedy na trůně, pravou rukou žehná a v levé drží evangelium. To znamená: vládne světu svým slovem, skrze Písmo, a svým požehnáním –to jsou svátosti, milosti, a všechno ostatní. I žehnající ruka má zvláštní postoj: my žehnáme, jak známo, ale na Východě se žehná jak vidíme u Krista: je to vyznání víry – spojení tři prstů symbolizuje jednotu tří božských osob, spojení dvou prstů pak vyjadřuje dvě přirozenosti v Kristu: božskou a lidskou. To je první obraz Krista, který je na trůně, říkají Všemohoucí,

slovanský Vsjedržitel, má všechno ve své moci (řec. Pantokrator). To je první obraz, který se vyskytuje od IV. století až do středověku.

Ale ve středověku nastává najednou velikánská změna. Že Kristus Pán je na nebi, to už všichni věděli. Ale zapomněli, že byl člověk, který také trpěl. Začínají tak obrazy Krista umučeného: františkánské pobožnosti, sloupy s vyobrazením umučení, u nás Boží muka. Zapomnělo se totiž na to, že on byl také člověk, že jako my trpěl a jeho utrpení bylo podobné tomu našemu. Proto Křížové cesty, Boží muka, aj. To je tedy druhá verze: tou první byl Kristus slavnostní, druhý pak je Kristus Pán trpící.

Ted' v renezanční době ti velcí malíři a sochaři jako Michelangelo a Leonardo da Vinci, jak ti malují Krista? Říkají: Kristus Pán byl také dokonalý člověk. Proč ho tedy nenamalovat jako dokonalého a krásného člověka? Leonardo da Vinci jej proto namaloval skoro jako slečnu, elegantního. Michelangelo zase jako člověka silného, sportovce, člověka zdravého, plného síly. Chtěli tím zdůraznit, že Kristus Pán byl dokonalý člověk a měl pěkné vlastnosti lidské. Vždyť byl mladý člověk a když přitahoval takové lidi, musel mít pěkný vzhled. A byl vysoký, podle turínského plátna byl velmi vysoký. No tak to je renezanční doba.

Pak přijde doba barokní. A to máme v našich kostelích velice často. V barokní době se lidé cítili velmi osamocení. Vždycky je proto nějaký Kristus, který se svatým mluví. Na Karlově mostě je známé vidění svaté Luitgardy: Kristus Pán se naklání z kříže a se sveticí mluví. Je to Kristus, který se setkává jako přítel, s nímž mohu mluvit. Z té doby pochází také pražské Jezulátko, malý Ježíšek anebo svatý Antonín, který má Ježíše v náručí.

A jak je na moderních obrazech? No všelijak. Žiji s jedním malířem, který maluje velice krásně, ale málokdo tomu rozumí, protože na první pohled to vypadá hrozně, ale motivy jsou tam pěkné. O moderních obrazech bychom mohli říct, že znázorňují Krista všedních dní. Viděl jsem jeden francouzský obraz, jak jede Kristus Pán v tramvaji a vedle sedí dělníci a on se tlačí a jede do práce; jako někdo, patřící do tohoto našeho všedního života.

Tak vidíte, každý ten umělec vykreslil jednu stránku z osobnosti Krista Pána. Ta osobnost je plná, nedá se vyjádřit naráz, tak každý se snaží vyjádřit aspoň jednu stránku. Když to tedy takto dělali umělci-malíři, jak to vyjádřili umělci v literatuře?

V literatuře se vyskytuje velmi často téma o Kristu. Dalo by se posbírat tolik krásných věcí. Tak vezmeme aspoň některé. Jedním z nich je italský spisovatel Papini. Ten napsal legendu *Obrácení papeže*. V legendě se říká, že upálili nějakého kacíře na hranici. No pro Itala se to mohlo odehrát jedině v Praze, protože tam na severu jsou všichni kacíři. Říká tedy, že v Praze na hranici upálili nějakého kacíře. Vedle hranice stál jeho malý chlapec a ten přísahal, že se pomstí Církvi. Tento postoj je zase naopak typicky italský. Stojí tedy pod hranicí a přísahá, že se Církvi pomstí za to, že upálila jeho otce. Zmizí z Prahy. Za nějakou dobu se v jednom italském klášteře objeví nějaký novic. Přijmou ho a on je velice horlivý, studuje, postí se. Brzy je proto vysvěcen na kněze. Potom jako kněz káže s takovým nadšením, že přitahuje velké zástupy. No a protože jsme v Itálii, je velmi brzy jmenován kardinálem. Papež je starý. Říkají: až papež umře, máme jenom jednoho kandidáta. Papež skutečně umře, je konkláve a hned po prvním zasedání vychází bílý kouř. Říkají: máme papeže! A to je on. Vzpomíná – bylo to právě před vánoce. Ted' nadešla chvíle mé pomsty! Já se Církvi pomstím. Jako neomylný papež prohlásím, že Kristus Pán nebyl Bůh, ale že byl jenom obyčejný člověk. Oni mě sice zabijí, ale to je jedno. S tím si Církev už neporadí. Ze svých komnat pak pohlédne dolů a vidí, jak do baziliky proudí

spousty a spousty lidí. Říkají: máme nového papeže a povídá se, že je velice dobrý, že krásně mluví ... On se tak dívá, jak lidé přicházejí, jak kráčejí ze Zátiběří dudáci, co vždycky o vánocích vítají Spasitele, jak se davy hrnou... Dívá se na ně a tu ho najednou napadne: co se stane, když prohlásím, že Kristus Pán nebyl Bůh? Co se stane? No na nebi se nestane nic. Ale tady těm lidem seberu poslední naději, kterou mají. Myslel jsem si, že bych zabil Boha, ale ve skutečnosti bych zabil člověka. Protože vzít lidem Krista Pána, znamená je zabít. Najednou mu napadne: to nesmíš udělat! Rozpláče se. Obrátí se, dovedou ho do baziliky a pronese tak krásnou řeč o narození Páně, že i ti hluší kardinálové pláčou dojetím. Řekneme: je to pohádka. Ale pěkně vyjadřuje jednu věc: co by zbylo z člověka, kdyby neměl naději? Vzít lidem Krista Pána znamená zabít člověka!

Tímto tématem se velmi často zabýval Dostojevský. Četli jste něco z Dostojevského? Třeba *Bratři Karamazovi*? Tam je ten velký Inkvizitor. Pěkný je román *Idiot*. Ten totiž vznikl, když Dostojevský diskutoval s Tolstým. V té době žil Tolstoj a ten - jak víte - ztratil víru. Říkal: božství Krista Pána, to není důležité. Je potřeba vzít evangelium a zachovávat evangelium jako zákon. To jestli byl Bůh anebo nebyl Bůh, či jestli jsou svátosti a obřady, to nejsou důležité věci. Hlavně zachovávat evangelium tak, jak je napsáno. Dostojevský proti němu napsal román *Idiot*. V něm vystupuje kníže Miškin, který přijde ze Švýcarska z nějakého ústavu a přijde do Petěrburgu a dělá všechno tak, jak by jednal Kristus: odpouští, nelpí na penězích, zachovává evangelium... Ze začátku se pošklebují, pak ho začali obdivovat. No ale vzápětí se to nějak kazí. Pohádají se o něj dvě ženské, je zapleten do nějaké aféry, a nakonec skončí v blázcinci. Co tím chtěl Dostojevský říct? Mohl by člověk zachovávat evangelium, kdyby v sobě neměl božskou milost Kristovu? No, nemohl. To by bylo čiré bláznovství. Jakkpak by někdo mohl rozdat peníze, pokud by nevěřil, že má Krista, milost Boží a nebeské království? Tolstoj říkával: když lidé rozdají všechny peníze, budou šťastní. On sám je chtěl rozdat, ale žena mu to zakázala. Tragická osoba. Potom to udělal tak, že odkázal všechno ženě a dětem a sám rozdával jenom z toho, co měl. Bez milosti Boží nemůže nikdo evangelium zachovávat.

Anebo v Bratřích Karamazových se vyskytuje velký Inkvizitor, který upálil všechny kacíře. Najednou někdo káže na ulici a on zjistí, že je to Kristus Pán. On ho dá zatknout a řekne mu: Kriste Pane, co tady chceš? Tys přece dal všechnu moc papeži. A my máme všechnu moc od papeže, takže pro tebe tu už není místo. Zůstaň v nebi a už se nám do toho neplet'. Udělals totiž hloupost, když jsi dal všechnu moc Petrovi. Tos neměl dělat. Ale když jsi to udělal, nemáš už na zemi žádnou moc. No co byste na tu námitku řekli? Kristus dal všechnu moc Petrovi, tak už tady nemá co dělat. Dám vám potvrzení z Říma, že jste udělali zkoušku z teologie. No podívejte se: když dám já něco, když dám hodinky, přijdu o ně. Bůh však nemůže dávat hmotné věci. Když dává, říká: jí jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa. On dává sám sebe. Kdyby Kristus nebyl v Církvi, kdyby nepůsobil v Petrovi, nebylo by to k ničemu. To chtěl říct Dostojevský.

Teď si vezměme svaté: každý svatá nějakým způsobem toho Krista v sobě nosil. Uved'me si na ukázkou aspoň tři: napřed svatého Františka z Assisi. Byl synem bohatého obchodníka s plátny. V té době obchodníci dělali veliké kšefty a byla spousta chudých lidí - barvíři, atd. A teď ho najednou napadlo: také celá Církev, celá Evropa byla křesťanská. Hlavními vládci v italských městech byli biskupové, na všech obrazech Kristus. A přece zákon Kristův není zákonem tohoto světa. Řekl si: je třeba věrně zachovávat evangelium. Všecko rozdal, odešel z domu a postupně se k němu přidávali další. V Římě jim řekli:

musíte napsat Reguli, pravidla, abychom věděli v co věříte a co zachovááte a potom je schválíme. On se pak v Monte Colombo, na sever od Říma, dlouho a dlouho modlil, nato napsal pravidla a tam nebylo nic než jenom citáty z Písma svatého. Samozřejmě, že takové stanovy mu nechtěli v Římě schválit, řekli mu, že to nejsou žádná pravidla. On z toho byl celý nanic. Říká: no tak pro Boha svatého v Římě nechtějí schválit ani evangelium! Pak ho napadala jedna věc: no, jo, ono jenom číst a číst... vždyť to by se člověk mohl splést. Je třeba si představit, jak to všecko v životě bylo. A naproti místa, kde pravidla psal, byly naproti přes údolí jeskyně, kde žili pastýři. Tak o půlnoci vzal jednu pastýřskou rodinu, které se narodilo dítě, vzal oslíka a volka a udělal tam první jesličky, první Betlém, který známe. Od té doby se v kostelích dělají Betlémy. Říkal: my si to musíme v životě všecko představit, jak to je. Potom měl stigmata, rány Krista Pána. Svatý František říkal: to nestačí jenom číst; toho Krista Pána musím ve svém vlastním životě vidět, tak jak je. To je opravdový Kristus, ne jenom na papíře. Všichni kacíři četli evangelium. Ty však to musíš v životě prožívat. Já říkám, že jsem viděl svatého Františka z Assisi. Nikdo mi to nevěří. Víte, že jsou ty známe luxusní automobily, které stojí příšerné peníze – Ferrari. Jeden z majitelů Ferrari má syna, který všechno zdědil, rozdal to a žije u jednoho sedláka v severní Itálii, u kterého pracuje za stravu, a co má volný čas chodí pomáhat chudým. Lidé mu nevěřili, říkali, že si ty peníze schoval... Ale neschoval si nic. Úplně jednoduchý. Byl doktor medicíny, nechal toho. Je to takový jednoduchý člověk. Kolikrát jsem s ním mluvil, tak to bereme úplně normálně a vážně. Nemůže to pochopitelně dělat každý, to je milost Boží. Prožívat Krista v životě.

Vezměme si druhého svatého. Tak tím je třeba svatý Ignác z Loyoly. To byl voják. Když se voják obrátí, ten to bere vážně. On míval často vidění Krista Pána. Co tedy chtěl udělat. Když Kristus Pán pro nás tolik udělal, musíme i my pro něho něco udělat. Odešel tedy do Svaté země a začal tam hlásat. Oni ho poslali pryč, protože svým jednáním způsobil mnoho konfliktů. Protože bratři františkáni měli tam smlouvu a všechno se muselo velmi pěkně a Ignác byl takový člověk divoký, tak ho poslali pryč. Začal tedy studovat, a potom to a to... Povídal: něco musím udělat pro Krista Pána! Ale kde? A nakonec, když mu léty plynuly, dostal nápad: když chceš něco udělat pro Krista, tak to udělej pro Církev, poněvadž On žije v Církvi. A tak šel, přihlásil se u papeže a řekl, že bude pracovat pro Církev. Uvědomil si, že Kristus žije, žije v Církvi, a když chci něco pro něj udělat, musím to udělat pro Církev.

Vezmeme si ještě nějakého mladšího: tak to je Charles Foucauld. Jsme na konci 19. století. On byl také oficír, a z francouzské kadetské školy. V té době všichni oficíři chtěli samozřejmě udělat kariéru, brilantní, pěkně se chovat a elegance, jenom jít nahoru. I on měl všelijaké takové zájmy a jednou dostal nápad, že by diskutoval o náboženských otázkách. Šel proto na nějakou pařížskou faru a povídal panu faráři, že by si s ním chtěl pohovořit o náboženství. No pan farář to vzal čistě farářsky a řekl: tady je klekátko, klekněte si, já vás vyzpovídám. „No, já se nechci zpovídat!“ „Klekněte si, já vás vyzpovídám.“ „Já se nechci zpovídat!“ „Klekněte si a povězte mi své hříchy.“ No tak si klekl a vyzpovídal se a povídá: „už jste jedl?“ „No ještě ne.“ „Tak vám dám svaté přijímání.“ Pak mu dal evangelium a začal číst. A napadla ho jedna věc: Kristus Pán si vybral poslední místo. Všechny kariéry chtějí první místo, ale on si vybral poslední. Řekl si: no tak to poslední místo už je obsazené, tak Charles Foucauld musí mít aspoň místo předposlední. Já budu mít na světě to předposlední místo. Nechal kadetské školy a šel do kláštera k trapistům. Když viděl ty klášterní chodby, krásné a pěkně vyčištěné, říkal si:

to není předposlední místo. Chtěl proto, aby ho poslali jako misionáře do Sýrie. Tam nějaký čas pracoval mezi beduíny. Jednou zjistil, že nějaký beduín umíral a neměl ani deku na přikrytí. Řekl si: ještě mi nepatří předposlední místo. Ten člověk byl chudší než já. Odešel do Nazareta a tam dělal sestřičkám poslička. Taky to nebylo ono. Nakonec skončil v Africe mezi nejchudším kmenem jaký tam vůbec našel. Žil mezi nimi a stal se jedním z nich, beduínem. Hrozilo ale nebezpečí, že budou přepadeni jinými kmeny, tak ho francouzský konzul varoval, aby okamžitě odešel pryč, že to teritorium je velice nebezpečné. On však říká: stal jsem se jedním z nich a neopustím je. Když pak byli přepadeni, zabili ho spolu s ostatními. Foucauld říkal: Kristus Pán nedával. On se stal jedním z nás. A já, chci-li být jako On, stal jsem se jedním z těch ostatních.

Vidíte, tam je toho tolik a tolik, a každý svatý si z toho vezme jednu věc.

A teď si vezmu ještě jednu věc a to je psychologii. Kristus Pán v psychologii. Jak bychom to řekli. No pro mladého člověka je velice kritická doba, které se říká puberta. Klukovi začnou nenápadně růst vousy, děvče začne psát dopisy neznámému milenci, ještě neví kdo to je, atd... a všelijaké nápady. Co se to vlastně s člověkem v té pubertě stane?

Začíná snít. Kluk myslí jenom na to, co je teď: když máš hlad, tak se najež... Proto nemá žádné problémy s budoucností: to všechno bude samozřejmě, vždyť jaký problém? Ale když je v pubertě, přikryje se dekou a začne přemýšlet: až budu králem dám popravít všechny učitele, co mě ve škole týrali. Děvče sní o tom, že přijede princ ve zlatém kočáře, odveze si Mařenku na svůj zámek a služebnictvo jí bude podávat květy, atd. No to jsou takové, řekněme, úplně fantastické. Ale pak přicházejí: čím budu? No já budu generálem, budu boxerem, budu houslovým virtuózem.

Jak to jde dohromady hrát na housle a být boxerem, o to se nestará. Budu matematikem, budu psát básně, budu ... najednou se otevřely velikánské obzory. No zatím ten život je pořád ještě stejný. On už by chtěl psát básně a maminka mu řekne: „Pepíčku, běž, kup kvasnice“. „Ach, to je ponížení! To je hrozné ponížení. Od té doby nemá rád rodiče a nemá rád učitele, protože mu nerozumějí. Oni ze mně dělají takového chlapečka a já už jsem cosi velkého. Anička sní, že přijede kníže ve zlatém kočáře a máma řekne: „Běž umývat nádobí.“ No to jsou mi pěkné věci, to přece nebudu dělat. Je tady velikánský rozpor mezi životem, který existuje a tím, co by rád chtěl. A teď psychologové říkají: je moc důležité, jak se to vyřeší. Protože když se to špatně vyřeší, člověk je nějaký popletený. A víte, že ve světové literatuře je pověstný román don Quijote. kdo to je? Ten si udržel všechny fantazie a vůbec se nechce dívat, jak ten svět je. Táhne a bojuje proti nepřátelům, a to jsou zatím větrné mlýny. Myslí si, že Dulcinea je nejkrásnější princezna na světě, a přitom je dcerou nějakého sedláka a on se tam raději ani nechodí dívat. To jsou idealisté, kteří pořád sní o něčem velikém a nemají nic pod nohama. Pořád ten svět jim neodpovídá. Vedle něho pak je jeho sluha Sancho Panza a ten mluví zas opačně: to jsou všechno blbosti, musíme se podívat, jak to doopravdy je. Tak ta Dulcinea, tu jsem viděl na mlatě, dokázala pěkně mlátit obilí. To je člověk, který škrtl ideály a zachoval si realitu. Tak řekneme takový student psal básně, chtěl být básníkem, ale potom si namluvit děvče z řeznického krámu a prodává maso. Říká: no, není to zrovna poetické, ale víc na tom vyděláš. Ty ideály se všechny ztratí a vezme se to čemu se říká měšťák. Ten první je „idealista“ a ten druhý je „měšťák“. Existuje ještě třetí typ a to jsou „revolucionáři“. Ti řeknou: je to potřeba všechno zbourat a postavit nějakou novou společnost, která bude ideální. No tak to říkal Karl Marx, a tak jste to zažili. Lidé, kteří chtěli všechno rozbourat a postavit společnost novou a ta nová bude krásná. No potom musí přijít někdo jiný,

ale rozbouřil zase tu, ... Říká se, že když se z revolucionářů stanou páni radní ve fraku, už je to zlé. Ani ti revolucionáři nic nevyřeší. Ruský revolucionář Bakunin říkal: rozbít, to znamená tvořit. Vždycky to rozbít a postavit znova. No čas od času se nějaký vyskytne dobrý, ale jinak, ti by toho pomlátili. Tak to také není řešení. Jsou nakonec někteří, kteří říkají: no počkej. Ty bys toho chtěl moc. Tak si vyber jenom jedno: z toho všeho jenom matematiku a budeš nejlepším matematikem na světě. No dobře, je to pěkné. Ale blázni jsou také takoví! Ti si vyberou jenom jednu věc a všechno nechají a jsou z nich největší blázni na světě. Jaké je tedy řešení? Není řešení, ale my křesťané říkáme: když si vybereš Krista, v NĚM jsou všechny ideály a máš naději, že se to jednou všechno uskuteční. kdo si vybral Krista ví, že nemusí ze svých ideálů vůbec nic škrtnout; že se všechno jednou uskuteční. Možná ne v našem životě, ale my se do toho života vrátíme a všechno to krásné, co jsme chtěli udělat jednou uděláme. A proto křesťané jsou ti, kdo mají naději; kdo nemusí být planými idealisty, ale kdo skutečně věří, že něco udělají. A proto je to krásné.

Víte, že jsou ta všelijaké hnutí v Církvi. jednou jsem byl v takové skupině fokolarínů. A tak jsem se těch mladých děvčat ptal: co vás tak z evangelia nejvíc zajímá? Jedno děvče mi řeklo: no, těžko říct. Ale mě zajímá jedna věc, že existuje Kristus, to je dokonalý člověk, že je někdo, na koho se můžeme naprosto spolehnout, že je někdo s kým můžeme spolupracovat. My věříme v osobu Ježíše Krista, a potom i v každém člověku chceme vidět Krista. bez něj bychom nemohli žít. No je to krásné, když si to člověk tak uvědomí.

A teď ještě poslední: Kristus Pán v modlitbě. Víte, že říkáme: modlíme se k Bohu Otci skrze našeho Pána Ježíše Krista. A tady bych vám mohl říct jeden takový zážitek. Přišla za mnou do Říma nějaká dáma. Měla žlutý plášť. Mluvila pěknou franštinou, ale vzezření měla východní. Byla to Japonka. A proč měla žlutý plášť? Poněvadž tam budhističtí mniši nosí žlutý plášť. Tak si to tak přizpůsobila. Studovala ve Švýcarsku, proto uměla pěkně francouzsky. Říkala, že by si se mnou chtěla promluvit o mystice. No povídám, to je pěkné. Tak to uděláme hezký rozhovor. Chtěla, abych jí vyložil, jak si křesťanští mystici představují výstup duše k Bohu. Tak jsem jí vyložil, jak si to představuje svatý Řehoř Nysský: výstup duše až se setká s Pánem Bohem. ona mi pak řekla z budhistické literatury něco úplně podobného. Pak jsem jí řekl, že je ještě jiná mystika, která si to představuje tak a tak ... a ona mi řekla z budhistické literatury zase něco podobného. A tak to šlo pořád. Nakonec mi položila otázku: tak mi řekněte, jaký je rozdíl mezi budhisty a křesťany v modlitbě? No já jsem se z toho dostal chytře. Řekl jsem jí: no vy jste zatím kladla otázky. Teď vám položím otázku já: když se člověk chce modlit, čeho tím chce dosáhnout? Povídá, to je jasné, spojení s Bohem. To podepíšu i já. Zase jsme zajedno. A teď za druhé: už toho spojení s Bohem někdy někdo dosáhl? A ona mi dala překrásnou odpověď, tak krásnou, že jsem ji pak otiskl v L'Osservatore Romano. Řekla mně: „to je přání všech lidí na celém světě, ale v tomto životě toho ještě nikdy nikdo nedosáhl“. A já jsem řekl: a my věříme, že v Ježíši Kristu, který je Bůh a člověk, dosáhl člověk úplného spojení s Bohem. A proto se modlíme skrze našeho Pána Ježíše Krista, protože bez něho bychom spojení s Bohem nikdy nedosáhli. Ona pokývala hlavou a řekla: budu na to myslet. Tak jsme se rozešli. Skutečně, naše modlitba by byla takové toužení, toužení po nebesích, ale nikdy bychom tam nedošli. Protože mezi námi a Bohem je veliká propast. Ta propast je překlenuta v Ježíši Kristu, protože on je Bůh a člověk. A tak se skutečně modlíme skrze našeho Pána Ježíše Krista a v něm je celý křesťanský život. To nejsympatičtější najdeme v osobě Ježíše Krista. Proto je třeba, abychom jej viděli jako osobu se kterou můžeme mluvit. Jeden anglikán, patrolog, jehož dobře znám, a který

se stal pravoslavným a teď ho vysvětili na biskupa, napsal knížku meditací a tam píše, že při jedné výpravě na severní pól se ztratili. A teď nemohli najít zpáteční cestu do tábora. Vysílení se navíc báli, aby se někdo neztratil. Stále se proto přepočítávali a vždycky napočítali o jednoho víc. Zajímavý zjev. A dosvědčili to všichni: všichni počítali a vždycky napočítali o jednoho víc. On na to říká: v životě se to stává vždycky; vždycky je nás o jednoho víc, protože vedle nás jde Kristus. I ten král Nabuchodonozor, který hodil tři mládence do ohnivé pece, říká: ‚vždyť tam vidím čtyři!‘ O jednoho víc. to je Kristus, který jde s námi, a chce s námi kráčet celým životem. To vědomí, že někdo je s námi, a že nejsme sami, to dává chuť do života.

Tajemství kříže

K náboženství pochopitelně patří kříž. Když děláme kříž – ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, děláme ho zleva doprava, zatímco na Východě dělají kříž zprava doleva. Víte proč? Je to jednoduché: když kněz žehná, lidé sledují stejný pohyb. Jenom starověci, to jsou odloučení pravoslavní dělají kříž zleva doprava. Vzpomínám si, že když jsem byl v jejich kostele nedaleko Moskvy, tak hned mně chtěla jedna stařenka: tak ukažte jak děláte kříž!, jinak by mne dovnitř nepustila. Tak jsem udělal zleva doprava, a ta babička povídá: ‚správně, správně! Pán Bůh má bydlet v naší mysli, vtělil se v lůno Panny Marie a na posledním soudě nás má přesídlit zleva doprava a ne zprava doleva, jak ti pravoslavní. No je to už jenom žert.

Celá otázka je: co kříž znamená? Zajímavé také je sledovat postupný vývoj. Jeden německý exegeta říkal, že mu to napadlo, když byl v Jeruzalémě a u města, kde byla tehdy poušť, zatímco dnes už tam stojí moderní čtvrť a je tam univerzita, a kde je gruzínský klášter svatého kříže. Nachází se podle tradice na místě, kde rostl strom kříže. Pod oltářem je otvor, kam se může strčit ruka na místo, kde tento strom rostl. Samozřejmě že celé je to legenda. Ale jak se tajemství kříže pomalu zjevovalo ve Starém zákoně. Uděláme si několik stupňů školy kříže. první třída, řekněme

Žehnání obnoveného sousoší Kalvárie, 7.8.2005, Pustiměř.

prima, to by bylo vyhnání z ráje. Víte že když lidé zhřešili, Bůh je vyhnal z ráje a řekl, že země jim bude plodit jen trní a hloží, ženě pak, že bude v bolestech rodit, a jiné tresty. Je to kříž? ne, to není kříž. To je trest. A trest není kříž. Ale co tam je zvláštního: když se vyhlásí tresty, tak se najednou říká, že to nebude definitivní. ‚Já vzbudím Vykupitele a ten položí nepřítelství mezi tebou a hadem... Zajímavé je, že v Bibli není tragédie, protože žádné zlo není definitivní. A to je mezi všemi literárními díly světa něco naprosto zvláštního. Tedy víra, že zlo není definitivní. Tragédie znamená – je konec. Ostatní mohou začít znovu, ale s tebou už to chlapče skončilo, tys zemřel a je konec. První školou křesťanského kříže je věřit, že každé zlo nějakým způsobem přestane. Když mě táta bil,

tak jsem si řekl: „no vždyť on se unaví“, ono to přejde. To je, řekli bychom, mentalita zdravého kluka.

Druhá škola, řekněme sekunda, to je historie Ezaua a Jakoba. Znáte ji z biblické dějepavy: jak bratři Ezau a Jakob se pohádali o dědictví, a jak Jakob musel utíkat, a když utíkal, zjevil se mu v Betlémě Bůh a slíbil mu, že ho bude doprovázet na všech cestách a že všechno se mu podaří. Je to zajímavé: s kým je Bůh, tomu se všechno podaří. No tak jde. Přejde do té Mezopotámie. Hned má štěstí, seznámí se tam s příbuznými, pak se ožení. Tenkrát bylo mnohoženství, tak měl dvě ženy – Ráchel a Liu, jedna byla hezká, druhá pracovitá – co si tedy ještě mohl přát lepšího? Nabyl spoustu dobytka. Utíkal jako obyčejný uprchlík a stal se z něho bohatý šejk. Napadlo mu, že by se koneckonců vrátil do své země, do Palestiny odkud odešel. Když se blížil, měl přece jenom strach, protože Židé nezapomenou tak snadno. Jestli Ezau ještě nezapomněl, on to byl válečník, tak to bude zlé! A skutečně, když se blíží k Svaté zemi, tam kde protékal potok Jabok, slyší, že se Ezau blíží s třemi sty vojáky. To špatně dopadne! Jak to ale vyřešit? Řeší to, jak se to řeší po židovsku: zaplatíme a uvidíme. Pošle velbloudy a řekne: kdyby se vás ptali, čím to jsou, tak řekněte, že je Ezauovi posílá jeho bratr. No tak dobře. Přešli velbloudi a Ezau se neusmířil. Poslal další konvoj, a ... nic. Rozčilený Ezau pokračuje v tažení. Jak toto jenom dopadne! Už je na hranici území a tu se v noci modlí, aby mu dal Pán Bůh sílu, aby to setkání přežil. Je tam tajemná scéna, že zápasil s andělem – co to znamená dobře nevíme, ale ráno byl na půl těla ochrnutý, klepla ho nějak mrtvička. Vlekl nohu za sebou. Modlil se, aby mu dal Pán Bůh sílu a vyšel z toho napůl těla ochrnutý. A teď se blíží Ezau. Pán Bůh mu slíbil, že s ním bude na všech cestách a teď se zdá, že ho v posledním, rozhodujícím okamžiku opustil. Skoro by řekl: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil!“ A teď, v této beznadějně situaci se přiznává Ezau s vojáky. Už stojí před ním: teď se na něho podívá a vidí chudáčka, který vleče nohu za sebou. Tu se sám sebe ptá: toho jsem chtěl zabít? Skočí s koně, obejmou se a přísahají si přátelství a říkají: když ty půjdeš nalevo, já půjdu napravo, když ty půjdeš napravo, já se dám nalevo ... budeme přáteli až do smrti. Co se stalo? Chtěl něčeho dosáhnout silou a úspěchem a dosáhl toho vlastně neúspěchem. Právě tím neúspěchem dosáhl toho, čeho chtěl dosáhnout. Tak to už je pěkně vyjádřeno znamením kříže, že člověk může vyhrát, i když se mu to nepodaří. To je něco úplně zvláštního, co se nikde jinde nestane. Koneckonců, píše jeden kněz, za celé své kněžství vděčím tomu, že jsem propadl u maturity. Býval bych studoval matematiku, ale propadl jsem u maturity, tak jsem šel na kněze a to bylo velké moje štěstí. Ono někdy to neštěstí se stává právě začátkem nového a velkého úspěchu. No tak to už je hodně zřetelné.

Teď přejdeme k třetí škole. Ta třetí škola to by byla historie Saula a Davida. Izrael si chce založit království. Když se zakládá království, tak to je prvorozený z nejvznešenější rodiny a nejsilnější bojovník. Takovým byl Saul. Když se na něho dívali, říkali, že o hlavu převyšoval všechny ostatní. A proti němu najednou povstává nějaký mladíček, David. Je z poslední rodiny a nejmladší syn. Když se hledá následník trůnu, tak to nikdy není z poslední rodiny poslední syn. Mezi Saulem a Davidem panuje přátelství, které se přemění v nepřítelství. Začínají spolu bojovat. Se Saulem to jde z kopce, zatímco David jde stále nahoru. Nakonec se králem, zakladatelem dynastie stává David a ne Saul. Když o tom Panna Maria uvažuje v Magnificat, říká: „sesadil mocní z trůnu a ponížené povýšil“ (Lk 1,52). Že vlastně ti poslední, kteří by měli být jakoby vyřazeni, stávají se prvními. A ti silní, zahynou. Když padl Saul, začal David coby básník zpívat píseň, v níž „proklínal

hory Gelboe ať na ně nepadá rosa, protože tam padli všichni ti, kteří byli silní v Izraeli“ (2Sam 1,19-27). Je taková pěkná historka z dějin papeže Jana XXIII. Byl nunciem v Paříži. Tenkrát, po válce, byla vláda komunistická, Torres. Nuncius měl při novoročním přání, jako děkan diplomatického sboru, pronést projev. Po proslovu se k němu přitočil francouzský komunistický premiér Torres a praví: „No, Vatikán je silný, Vatikán je silný. Ale už jde hodně dolů. To musíte uznat. Nahoru jdou pracující třídy, to také musíte uznat.“ A papež prý mu řekl – tehdy ještě nebyl papežem: „víte, pane ministerský předsedo, já jsem studoval historii. A je zajímavé, že nikdy nevyhráli ti silní, ale vždycky vyhráli ti dobří.“ Je to zajímavé: v přírodě je boj o život a zároveň říká, že vyhraje vždycky ti silní; no mezi zvířaty. Mezi lidmi se však nakonec ukáže, že vyhraje ti slabí. Ti odstrčení, kteří už k ničemu nebyli, ti to nakonec vyhraje. Proto David – poslední z posledního kmene, je předobrazem Krista.

Ted' přichází čtvrtá perioda. Byli jsme na začátku dějin Izraele a ted' přichází čtvrtá perioda – král Achaz – to už jsme na konci. Král Achaz už je bezbožný, zpustlý, zesvětštělý král. Hrozilo nebezpečí vpádu Babyloňanů, dělá proto všelijaké smlouvy, opevňuje město. Když se tenkrát opevňovalo město, hlavní bylo, aby mělo uvnitř hradeb rybník. Aby byl zajištěn přísun vody. Nechal proto vykopat rybník – zajímavé je, že dnes židé při vykopávkách našli tu nádrž tak, jak ji dal vykopat Achaz. Když se král vydal na vizitaci prací, přitočil se k němu prorok Izaiáš a říká mu: když uvěříte, tak se spasíte. Král však: já už nechci věřit, to už je zbytečné. Prorok nato: vyžádej si znamení z nebe. „Ne, já už žádné znamení nebudu žádat. A tak prorok se rozčílil a pronese jedno z nejkrásnějších proroctví Starého zákona: „Pán Bůh sám vám dá znamení – hle, panna počne a porodí syna a dají mu jméno Emanuel!“ (Iz 7,10-14). Co to znamená? Tam se neříká ‚panna‘, ale nějaká dívka, v zapomenutých horách. Z posledního rodu vyroste chlapec a bude Emanuel, Bůh s námi. To je předpověď Mesiáše. Izraelští králové jsou už pohřbeni, z těch už nebude nic. Ze Starého zákona pozvolna vyplývá, že Pán Bůh je při těch, kdo prohráli. A to je vlastně tajemství kříže. Víte, že to bylo těžké. Nedokázali to pochopit ani apoštolové. Když šli do Emauz říkali: my jsme doufali, že on je Mesiáš, ale skončilo to špatně. A Kristus Pán jim říká: bláhoví, copak jste nečetli proroky a nevíte, že to tam tak je řečeno? Tedy, že člověk vyhraje i tam, kde prohrál. Proto je tajemství kříže radostnou zvěstí. To není jenom něco co člověka trápí a trápí. Trápením se nic dobrého neudělá. A to pochopili světci. Uved'me takové dva příklady světců:

Svatá Litvína holandská a svatý Josef Kalasánský. No svatá Litvína, kdo to byl? bylo to šestnáctileté děvče, velice šikovné a sportovně založené. A v Holandsku se bruslilo už ve středověku. Víte jak? Na rybích kostech. Přivazovali si rybí kosti na boty a na zamrzlých kanálech bruslili. A tak šla bruslit - tam se bruslívá v noci s pochodněmi – někdo do ní strčil, spadla a zlomila si žebro. No copak dneska zlámaná žebra, to se dá hned do pořádku, to nic není. Jenomže tenkrát ta medicína měla ty patenty všelijaké a špatně se to srůstalo, pak se jí otevřela rána, začalo to hnisat, potom nastala otrava krve, neviděla. No tak co děvče? Šestnáctileté děvče takto zredukované na kostlivce a při tolika bolestech? jediný nápad co dostala bylo otrávit se. Nemá smysl takto pokračovat! Přišel však za ní nějaký kněz a řekl jí: já ti nebudu nic povídat. Tady ti dám kříž, to je knížka, kterou můžeš číst. Čti ji a uvidíš, co se stane. A co se stalo? To my samozřejmě nedokážeme pochopit, ale stalo se něco tak krásného, že zcela pochopila smysl své nemoci a den co den za ni děkovala. Říkávala: kdybych věděla, že se jedním Zdrávasem uzdravím, nepomodlila bych se ho. Krásná věc je pochopit, že má všechno smysl.

U nás byl v Praze starý P. Koláček, on byl takový koncentračník z Dachau, ale po Praze chodíval a vždycky hledal lidi, kteří se nemohli hnout z postele. Dávali mu vědět, kde někdo takový je. On za ním přišel, a protože po válce vyjednával moc věcí jako třeba otevření gymnázia a bylo potřeba spoustu povolení a mnoho potíží, tak obcházel všechny ty nemocné, co se nehýbali a říkával jim: dnes ať vám Pán Bůh dá hodně bolesti, pamatujte si, a obětujte to za to a to; a já vám přijdu večer říct. A večer přišel a praví: dobře jste babičko fňukala, dobře to dopadlo! A zajímavé je, že ti staří lidé se najednou cítili užiteční. Zjistili, že i to může být k něčemu dobré. Protože většinou naříkali, že to už je k ničemu, ať už raději zemřou, atd. Probudil v nich vědomí, že všechno má nějaký smysl. Tak to je to tajemství kříže, jak ho pochopila svatá Litvina.

Josef Kalasánský. Kdo to byl? Byl to zakladatel piaristů, řád, který vyučuje ve školách. Byl advokát, Španěl, a přišel za nějakou záležitostí do Říma a zjistil, že tam je spousta mládeže, co neumějí katechismus a nemají žádné vzdělání. Tak si řekl: je potřeba založit nějaké školy, aby se tam děti učily katechizmu, aby měly také nějaké vzdělání. Dostal požehnání od papeže, sehnal všechny dobrodince, společníky. Všecko to šlo. Ale teď se najednou stalo, že bylo potřeba zvolit nového představeného. Řekl jim: tak teď si zvolte. Zvolili tedy jednoho, který vypadal velice schopně. Ale ten to chtěl všechno rozbít. Říkal: to je nesmysl! A všecko, co udělal jeho předchůdce, začal kazit. Svatý Josef Kalasánský, když si psal deník, vzal mu ho a spálil. Řád rychle upadal, zůstalo jenom pár řeholníků. Josef si říká: tolik to dalo námahy, život jsem tomu věnoval a tady můj nástupce to má zkazit? říká však: já v tom vidím znamení, že to půjde dobře. A skutečně. Nástupce brzy vyhodili a najednou velikánský rozkvět a řád zaplavil celou Evropu. Také v Čechách – když byl zrušen jezuitský řád – převzali jeho úlohu piaristé. Z neúspěchu nabyli vědomí, že tomu chce Pán Bůh požehnat. Svatý Ignác také říkával: „Pamatujte si, když chcete něco dobrého udělat a nevíte, jestli je to dobré, poznáte to podle toho, že to má strašně moc nepřátel. Když ďábel vidí, že je to něco dobrého, staví tomu do cesty mnoho překážek. A když to má mnoho nepřátel, pamatujte si, že je to jistě dobrá věc!“ Co všichni chválí to je dneska a zítra to nebude. Dobro má tedy vždycky velikánské nepřátele. Člověk si proto nesmí v životě nic dělat z toho, když něco nejde. Kdyby si člověk dělal něco z toho, že něco nejde nemohl by žít. Vždyť každou chvíli něco nejde. Pamatujte si, že když to nejde, tak to jde. To je tajemství kříže, protože tím že zemřel, zvítězil. Proto se zbožní lidé odjakživa rádi modlili křížovou cestu, čtrnáct zastavení.

Jak vznikla Křížová cesta?

No tak víme, že od nejstarších do chodili lidé o poutích do Jeruzaléma. A říká se, že už Panna Maria po smrti Krista Pána chodila po místech kudy kráčel na Golgotu. No, zda-li Panna Maria nebo uředníci, to nevíme, ale už ze IV. století máme zápisy některých poutníků, kteří chodili a chodili většinou obráceně: ne od domu Pilátova, ale od Golgoty. Pomodlili se na Golgotě u Božího hrobu a potom šli pozpátku těmi uličkami, někde tou cestou až k Pilátovu paláci. Začali pochybovat zda-li ten Pilátův palác je autentický, dnes už o tom místě nepochybujeme, protože víte, že Písmo svaté říká, že se jmenuje „lithos strotos“, čili že tam je dláždění, a to dláždění dnes vykopali. Tak po těch místech chodili. Na některých se zastavovali, aby se pomodlili: začalo se jim říkat „zastavení“. Kolik jich bylo, to je těžko říct. Potom, co se kustódy svatých míst stali bratři františkáni a lidé chodili do Svaté země, dostávali za návštěvu Svaté země plnomocné odpustky. My známe

z české historie jednoho z prvních poutníků do Svaté země, kterým byl pan kanovník Osel. No jo, staročeši měli pěkná jména, kanovník pražský, Osel. Ale vyvedl oslovinu, protože se seznámil s nějakým falešným biskupem a dovedl ho do Prahy, ten tam pak světil a bylo to všecko neplatné. No, chudák. Ale popsal cestu do Svaté země. Tak poutníci chodili. Ale pak už to bylo čím dál těžší a také nákladné, nemohl si to dovolit každý. Tak co udělali pátri františkáni? Na místech zastavení postavili sloup a na ten dali obrázek. Nemáte tu Pilátův palác, ale je tam namalovaný Pilát, jak sedí a odsuzuje Krista Pána. Na konci pak je Kalvárie a Boží hrob. Kolik těch zastavení bylo je těžko říct. Bylo to různé. Ale časem se jich ustálilo čtrnáct. Některá jsou doložena z evangelia. Která? Tak odsouzení Krista Pána Pilátem, jeruzalémské ženy, víme, že přinutili Šimona Cyrenského, aby nesl kříž: proč ho přinutili? měli strach, aby odsouzený nezemřel cestou. Ty pády jsou symbolické... Víte, že na turínském plátně, které se studuje, jsou tady ty vousy takové rozdělené a je tady nějaká velká rána. Říkají, že to asi mohlo být přitom, když Kristus Pán spadl, že se na tomto místě silně poranil. Docela legendární je ta Veronika. Ta neexistovala, že. Veronika, to je vlastně „vera-ikon“, pravý obraz Krista Pána. Ale legenda je východní. V té se praví, že existoval nějaký král Abgar v Mezopotámii a že byl nemocný malomocenstvím. Nemohl se uzdravit a tak mu řekli, že v Galileji existuje nějaký prorok, co uzdravuje. Poslal proto poselství, aby přišel k němu, že ho vojáci doprovodí a pak ho dopraví zpátky. Legenda dále říká, že Kristus Pán vzal tu roušku, přitiskl na ni svůj obličej a poslal mu ji a on se uzdravil. Slyšel, že židé chtějí Krista Pána ukřižovat, tak přitáhl s vojskem, ale přišel pozdě, poněvadž už Kristus Pán řekl: Dokonáno jest! Zanesl proto ten obraz do Edessy a tam se uctíval první obraz Krista Pána. Na Východě jsou takové ikony, to je na plátně, kterým se říká „něrukojusotvoreni“, neudělaný rukama. Jsou to všecko legendy, ale zajímavé na tom všem je, že to Turínské plátno bylo přeneseno z Edessy.

Do naší křížové cesty se dostala Veronika jako žena, která měla s Ježíšem soucit a že jí Kristus Pán vtiskl do roušky svou tvář. je to legenda, ale je to symbolické: ten kdo má soucit s bližním, vtiskuje do dobrých skutků obraz Kristův. Tak zastavení je čtrnáct. Víte, že někteří dneska tu křížovou cestu upravují. Říkají: ty legendární se nám už tak nelíbí, ale jsou některé z evangelia, tak dělají jiná zastavení. Ale hlavně co přidávají, když nechají těch čtrnáct, je patnácté – vzkříšení z mrtvých. A víte, že Svatý Otec – který se rok co rok chodí na Velký pátek modlit Křížovou cestu do Kolosea – letos se jí poprvé modlil podle nových zastavení a modlitby k tomu složil pan arcibiskup Vlk. Je to rozjímání o umučení Páně. A jak se má modlit Křížová cesta? Docela svobodně. Na těch poutních místech to bývá hezky, to se tak projde. Říkám si, mě také posuzují lidé jako Krista Pána; Kristus Pán vzal kříž, já také musím tu školu vzít na sebe; padl – no někdy se také něco nepovede. Když to tak člověk vezme, je to jednoduchá pobožnost. Ta pak má pořád a pořád jeden smysl: ne aby se plakalo, protože to by bylo vedle, obráceně. když na Svaté Hoře udělali Křížovou cestu v době barokní v podobě soch, tak prý to dělalo na lidi tak velký dojem, že tam přišel nějaký myslivec ze Šumavy a viděl, že na té soše má nějaký voják napřaženou ruku, jakoby chtěl Krista Pána udeřit, rozčílil se, vzal flintu a vojáka zastřelil. No ale potom museli sochy spravovat. Cíl křížové cesty je uvědomit si: moc věcí nám nejde. Ale právě proto, že nejdou, tak půjdou. Proto je kříž znamením vítězství. U Římanů to bylo znamení popravy.

A svatý Jan Chryzostom říká: proč dáváme na hrob kříž? Říkáme: ani ta smrt není tím posledním. Nic nemůže člověka zlomit. I malíři, když malovali kříž, nemalovali ho smutný. Ty první kříže byly vždycky velice oslavené. Kristus Pán s korunou na hlavě

v bílém rouchu a když má probodené srdce, má otevřené oči. To znamená: jako člověk zemřel, ale jako Bůh vidí stále. Máme to na jednom syrském kodexu ve Florencii, z pátého století. Nalevo pak je měsíc, napravo slunce, poněvadž nad jeho říší slunce nezapadá. To byly ty staré kříže, které znázorňovaly Krista Pána s korunou na hlavě. Až ve středověku začaly kříže se zmučeným Kristem. Když se podíváte na kříž Svatého Františka najdete na něm malé obrázky, na kterých je vždy zobrazeno něco, co to utrpení vyvažuje: je tam nanebevstoupení, proměnění na hoře Tábor, aby si člověk nemyslel, že kříž je tím posledním. Proto byly i zakázány kříže, na kterých byl Kristus až příliš visící jako mrtvý. Říkají: to není křesťanské. Ty byly svého času v kostelích zakázány. Říkali: to není křesťanský kříž, to je kříž lotra. jenom mrtvého, někdo zemřel. To my víme, že zemřel, ale věříme, že ten co zemřel, žije. A proto ty moderní kříže bývají někdy velice pěkné – Kristus kralující z kříže.

My máme v Praze také prach podivnou legendu. V Loretě je svatá Starosta a ta svatá Starosta to je dívka, která má vousy a je přibitá na kříž. Legenda říká, že se měla vdát a že prosila Krista Pána, aby ji zohavil, a tak jí do rána narostly vousy, její otec se rozčílil a prohlásil: když jsi podobná Kristu Pánu, zemřeš jak on! Ale jak takový nesmysl vznikl? Docela prostě: poutníci totiž chodívali z Prahy až do Říma na pouť a stavovali se v Luce, kde se uctívá starodávný kříž. Na něm je Kristus oblečený v bílém roucho a oni mysleli, že je to ženská. A po cestě domů vymysleli legendu o svaté Starostě, které je čirou fantazií. je to obraz Krista, slavnostně oblečeného a kralujícího z kříže. Proto má křesťan ukázat všem, když fňukají, pláčou a naříkají: my nejsme z těch fňukajících! My věříme, že všechno má smysl. A i kdyby to bylo sebe těžší, pamatujte si, že všechno se dá přečkat.

Symposium na zahradě Centra Aletti,
římské rezidenci kardinála Špidlíka, 10.6.2007.

A to, co se dá přečkat zvítězí nad tím, co se přečkat nedá. Vzkříšení a kříž patří k sobě. Proto na Velký pátek říkají na Východě: už na Velký pátek bylo vzkříšení a v neděli se jenom zjevilo. Smrt už byla přemožena na Velký pátek. A proto jsou ve východních obřadech nádherné zpěvy na kříž. No tak těch křížů máte hodně. Tak vám povím ještě něco hloupého, ale to si musíte škrtnout.

Kázal misionář a říkal: „teď na konci, máte-li růžence, tak je posvětim. Máte-li obrázky, posvětim je, máte-li kříže a křížky, tak je zvedněte a já je posvětim. A jeden muž zvedl svou ženu“. No tak, všechno se dá posvětit. No vy můžete zvednout ty školní knížky, bratříčky, sestřičky a jiné, ale všechno co vás zlobí se dá posvětit a vede k dobrému. „Těm, kdo milují Boha, všechno napomáhá k dobrému“.

Modlitba

Modlitba je dialog, rozmluva s Bohem. Jsou tři hlavní definice. Prosba za něco dobrého. Povznesení mysli k Bohu. Co to znamená? To se nazývá nazírání, kontemplace. Kontemplace se řecky řekne teorie. To je původně význam náboženský a pak přešel do běžného výrazu, kdy znamená, že teorie je nějaký názor na něco. Teorie znamená vidění, vidět něco. Dítě, když se narodí, chce všechno vidět. Člověk se učí tím, že něco viděl. Tak také chodili do celého světa, aby všechno viděli. Tenkrát ještě nebyly filmy atd. Když se to začalo dělat vědecky, tak z toho vznikly přírodní vědy. Přírodní vědy, to znamená vidět všechno, co se v přírodě děje, buď to vlastníma očima nebo mikroskopem. Přírodní vědy se řecky říkají fyzika. Fyzika vznikla tak, že lidé chtěli všechno vidět. Evropská civilizace tedy vznikla tím, že začali všechno vidět. Vy chodíte do školy, abyste všechno viděli atd.

Ve čtvrtém století před Kristem přišli tzv. skeptici. Říkali: „Jo, všechno vidět. Jsi si jistý, že to vidíš jako já?“ Já vidím trávu zelenou. Ta kráva se pase, protože ta tráva je zelená. Ti ostatní říkají, že ta tráva je zelená. Ale vidíme to skutečně stejně? Víte, že jsou tzv. barvoslepí. Říká se, že jeden malíř maloval krajinku a přijde strejda a povídá: „Smím se zeptat, co tady dělají? Máte tady takovou krásnou krajinu, a co vy děláte?“ „Já tu maluju“ Strýček povídá: „Ono to ale tak není, jak vy jste to namaloval“. „To nevádí, já to tak vidím.“ „A jo, vy to tak vidíte. Můžu se vás ještě na něco zeptat?“ „Zeptejte se“. „Prosím vás, proč jste si vybral takové řemeslo, když takhle vidíte?“ Každý člověk vidí tedy něco jinak. Když tedy každý člověk vidí něco jinak, znamená to, že my nepoznáme žádnou pravdu. My poznáváme věci jenom tak přibližně a nikdo nemůže říct, že věda dává pravdu, protože to je všechno vidění. Já to tak vidím. Já to tak slyším. Říkají, proč hmyz lákají nejvíc malá bílá kvítečka. Protože to hmyz vidí nesložené. Jak to můžeme kontrovat.

Proti těm skeptikům byli velcí filozofové, Sokrates atd., kteří jim odpověděli: „Máme oči a těma očima vidíme jenom povrch. Ale máme naštěstí ještě jedno vidění v hlavě, rozum, a ten rozum poznává pravdu. Smysly vidí jenom povrch. Rozum poznává pravdu. Dvě a dvě jsou čtyři. To je pro barvoslepé nebo hluchoněmé, pro všechny to platí, že dvě a dvě jsou čtyři. Protože tamto je fyzika, toto druhé se jmenuje metafyzika - filozofie. Tak to je poznávání rozumem. Říkají: Protože Bůh je pravda, povznášíme mysl k Bohu. Poznáváme Boha ne smysly ale rozumem. Oni nechtěli slyšet ani o vidění. Když někdo řekl, že viděl Pannu Marii nebo Pána Boha, tak prý viděl vlastní fantazii, protože Pána Boha není možné vidět. To je možné poznávat jenom rozumem, myslí. Zpívají Schubertovo Ave Maria a tam jeden hraje na housle, tak to nic není, to je takové povrchní. Ale když si sedneme a řekneme: „No, tak co je ten Pán Bůh, to je tohle, já myslím tak, tak to je pravé náboženství.“ To není v citu a ve vidění, ale to je v rozumu. Písmo sv. říká: nejenže Boha nikdy nikdo neviděl, ale že také Boha nikdy nikdo nemůže poznat. Pán Bůh je tak veliké tajemství, že ani rozumem tam nedojdeme. Tedy k Pánu Bohu se nedojde ani smyly ani rozumem. Tak jak můžeme vidět Boha? V evangeliu je napsáno: Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha. Tedy je nějaké třetí vidění. Filozofové říkají, že je druhé vidění, a to rozumem, ale my říkáme, že je ještě třetí vidění - duchovní. Toto duchovní vidění nazýváme nazírání, kontemplace. Představte si obraz, na kterém je namalováno slunce. První vidění vidí povrch. Druhé vidění vidí, co je vevnitř, to je to vidění rozumem a třetí vidění vidí ve všech věcech Boha a to je vidění duchovní. Proto křesťané mají třetí duchovní vidění, protože vidí ve všem Boží moudrost, jak se projevuje. V čem máme vidět Boha? V kostele, v muzice? Ve všem. Jeden z autorů

5. století říká: „Představte si, co vidíme. Vidíme přírodu, Písmo sv. a vidíme ostatní lidi. Jsou lidé, kteří koukají jenom očima, to jsou lidé povrchní. Pak jsou lidé, kteří jenom spekulují, tak to jsou lidé učení, za třetí, to jsou lidé jako vy, to jsou lidé zbožní. Ti mají to třetí vidění. Představte si, že někde jsou ptáci. Povrchní člověk řekne: Jej, ti tam štěbetají! Učenec řekne: To nejsou obyčejní vrabci. To je druh vrabců, který se vyskytuje jen v Pustiměři, a toho si musíte vážit. Zbožný člověk: Když se Pán Bůh tak stará o ty vrabce, tak tím víc se stará o nás. Věc se najednou stává duchovní četbou. Něco pěkného mi to říká. Čte se Písmo sv. Povrchní člověk řekne: Jejda, ta slečna, co četla tu epištolu, má pěkný hlas. Přijde učený pán a jde studovat do Říma biblické vědy. Ví, kdy se narodil Herodes atd. Co řekne zbožný člověk? To slovo Boží. „Pán Bůh mě dneska říká:“ Zbožný člověk je schopen ve všech věcech vidět Boha. Ve všem, nač se dívá, objeví něco pěkného.

To je v dnešní době hrozně důležité. Děcka si vykládají s psejčkem a kočičkou. Řeknou mu: „Pejsek štěká, mluví se jenom z lidmi.“ Tak se tedy mluví jen s lidmi. Pak se zjistí, že lidé také nemluví, že jenom štěkají, že s nimi není žádná řeč. Najednou je člověk úplně izolovaný a nemá nikoho. Můžeme však mluvit s někým, kdo je ve všem, a to je Pán Bůh. Pán Bůh je ve všech věcech. Všude jej vždycky najdeme. Celá věc se stává najednou krásnou knihou. Příroda se stává krásnou knihou, ve které se vždycky něco pěkného najde. Kdo to objeví? Jen ten, kdo je čistého srdce. Tzn. když se na to díváme pěkně, bez jakékoliv nenávisti. Proto se říká, že kdo má čisté srdce, ten všude něco hezkého vidí. Kdo má špinavé srdce, vidí všude něco špinavého.

Tak se můžeme tedy dívat na přírodu. Tak se můžeme také dívat na vlastní život. Víte, že se doporučuje, aby člověk udělal každý večer zpytování.svědění. Jakkak se to zpytování svědomí dělá? Kolikrát jsem snědl víc, než jsem měl? Kolikrát jsem mluvil víc, než jsem měl? Daleko důležitější je však říct, co jsem dnes viděl pěkného, co mně Pán Bůh poslal. Viděl jsem, že mně Pán Bůh poslal dobrou snídani, tak za to musím poděkovat. Každý den zjistí člověk, kolik toho od Pána dostal. To je neuvěřitelné, když večer zjistím, kolik jsem toho vlastně za ten den měl. I když se mi přihodilo něco špatného, bylo to pro mě asi ponaučení, abych si dal pozor atd. To rozjímání a nazírání není nic tak těžkého, jak by si člověk myslel. Vždycky si z přírody a toho všeho, co je, vytáhnout, co mně to říká. Je různá mentalita. Lidé vědečtí se vždycky ptají, jak to vzniklo. Lidé duchovní se ptají, co to pro mě znamená. V Písmu sv. se píše, že Židé vyšli z Egypta. Přešli Rudé moře a šli pouští. Učení lidé se ptají, za kterého faraóna to bylo. Je to možné, že oni to Rudé moře přešli? V kterém roce to tak asi mohlo být? Zatímco zbožní autoři říkají: když Egypt, to znamená hřích, přešli Rudé moře, tzn. křest. V křtu zůstal hřích utopený a duše přišla očištěná. Když se člověk vždycky ptá, co to znamená, tak se hrozně moc naučí. Když třeba čtete, že se někde zjevila Panna Maria. Zeptáte se, co to pro mě znamená a dozvíte se, že máte činit pokání. Když se člověk zeptá, co to pro něj znamená, tak je všechno velice pěkné a všechno se zjednoduší. Život pak je velice jednoduchý.

Rozjímání

Dnes se dělají společná rozjímání. Viděl jsem jednou v Římě skupinu studentů, kteří rozjímali společně. Jak to dělali? Sedli si do kruhu. Kněz, který tomu předsedal, přečetl kousek evangelia a řekl, že takhle do vysvětlují profesori, co znamená to a to. Chvíli bylo

ticho a pak jeden po druhém krátce promluvil o tom, co to pro něj znamená. Třeba blahoslavení chudí. Podle Písma to znamená to a to. Jeden z nich řekne: Pro mě to znamená takový zážitek ze života, že když jsem něco ztratil, tak jsem vlastně získal. Druhý řekne: Já jsem zase četl takovou zajímavou věc atd. Když to přišlo zpátky, kněz to shrnul a to byste nevěřili, kolik krásných věcí se přitom člověk naučí. I kněz. Nesmí to být dlouhé. Jinak je to kecání a nesmí tam být žvanilové, kteří chtějí ukecat ty druhé. Potom se zase přečte kousek dál. Tím společným rozjímáním se tak zapracovali do Písma sv., že by člověk žasl. Všichni však nemají možnost a čas k společnému rozjímání Písma, tak chtějí číst sami pro sebe. Tak si třeba vezmu Nový Zákon, přečtu si kousek, zavřu knihu a řeknu si: jakpak bych to řekl našemu Františkovi, nějakému malému chlapci? Co to pro mě může znamenat? Každá věc má pro člověka něco znamenat. Dokud to nic neznámá, jsou to slova naprázdno. Jenom se čte. Musím si říct, co mně to říká. Mně to říká to a to.

Mám tu jeden dotaz od vás, napsaný písemně, co to znamená exercicie, duchovní cvičení. To není nic jiného než si vzít ty obvyklé věci, které stále děláme, jako např. modlitba. Ale abychom si také jednou v klidu sedli a řekli, co to vlastně znamená. Když ty věci pro mě znamenají něco, tak to je překrásná věc.

Vždycky si tak kousek přečíst a říct si, co mně to říká, kde bych to mohl uplatnit. A když ne, tak jdu dál. Lidé, kteří byli hodně zaměstnaní a neměli čas na rozjímání, tak to dělali tak, že si vzali evangelium a ráno se naučili kousek zpaměti. Jednu nebo dvě věty. Ty věty si potom přes den pořád a pořád opakovali a při různých příležitostech. Např. jsem otevřel Písmo a tam stojí: Hospodin je má síla. Půjdu do školy a ředitel mě volá. Řeknu si: Hospodin je má síla. Když si to přes den několikrát zopakují, zjišťují, že se stává velice zažitou. Vstupuje do mého života. Při modlitbě se má člověk chovat úplně normálně. Čím je to jednodušší, tím je to krásnější. Pán Bůh nechce, abychom mu předkládali veliké básně. On chce, abychom s ním mluvili.

Máme různé klasické modlitby. Především žalmy. Žalmy jsou z Písma sv. Teď se hodně propaguje, aby se lidé modlili žalmy, jako se modlí kněží. Lidé říkají: „Mně to nic neříká, ty žalmy.“ U žalmů se rozlišují různé smysly. První smysl je historický. Kdo ten žalm složil a za jakých okolností. Např. je tam napsáno: Tenhle žalm složil David, když utíkal před synem Absalómem, který jej pronásledoval. Tehdy říkal: „Pane Bože, kolik je těch nepřátel, kteří mě pronásledují, víc než vlasů na mé hlavě.“ Já se to modlím zbožněji než vy, protože těch nepřátel mám méně. Druhý význam je Kristologický. Vztahuje se na Krista Pána. Tedy zase si to čtu a říkám, kolik lidí nemá rádo Krista a proč. Kolik lidí pronásleduje Krista. Třetí význam je církevní. Kolik lidí pronásleduje církev atd. Čtvrtý význam je na mě samého. Jdu ke zkoušce: „Ach, Bože, kolik je těch nepřátel na té univerzitě, co mě chtějí vyzkoušet atd. Kolik je těch lidí, kterým jsem nic neudělal a oni jsou proti mně atd.“ Ten žalm si musím promítat do tohoto všeho. To se časem člověk naučí.

Modlitba růžence

Jak růženec vlastně vznikl. To je počítadlo na modlitby. Ve všech náboženstvích mají nějaké počítadlo, aby spočítali, kolik mají modliteb. Jsou nějaké asyrské vykopávky a tam pod posvátným stromem jsou dvě ženy a drží nějaké počítadlo, na kterém se modlí. Mohamedáni mají také růženec. Velký a krásný. Modlí se na něm devětadevadesát

Allahových božích jmen. Sté zná jenom velbloud, proto se na člověka dívá svrchu. Co se na tom modlili křesťané a kdy to začalo. Sv. Pavel poustevník si každé ráno řekl, že se za den pomodlí tolik a tolik modliteb. Aby se nespletl, dal si do jedné kapsy tolik a tolik kamínků a když se jednu modlitbu pomodlil, tak ten kamínek vyhodil ven. Říká se, že to také dělala sv. Klára. Přišlo se na nápad, že se vezme provázek a udělají se na něm suky. Františkáni mají ještě suky. Ty suky se někdy těžko dělaly, tak tam dávali všelijaká zrníčka, dřívka atd. Ve středověku to byl úplně umělecký průmysl. Vyráběly se růžence velice drahocenné. Nějaká nevěsta se provdávala za francouzského krále a bylo vypočítáno, jaké měla věno. Mezi těmi poklady byl i růženec a na něm bylo sedmnáct opravdových perel atd. Obyčejně to viselo dolů. Nebezpečí bylo, že na to člověk šlápne a utrhne se to. Tak se to spojilo. Obyčejně se na tom modlili Otčenáš. Mariánští ctitelé se na tom chtěli modlit také Zdrávas Maria. A teď kolik. Proč je na růženci zrovna padesátkrát Zdrávas? Žalmů je stopadesát. Protože se někteří modlili stopadesát žalmů, tak ti, co neuměli číst, se místo toho pomodlili stopadesátkrát Otčenáš nebo stopadesátkrát Zdrávas. A protože se ne všichni modlili stopadesát žalmů, ale jen třetinu, tedy padesát, tak se také modlili jenom padesátkrát Otčenáš nebo padesátkrát Zdrávas. Ten mariánský žaltář je tedy padesát zdrávasů. A protože mezi žalmy byly vždycky antifony, tak mezi deset žalmů dali vždycky jednu antifonu. Někteří byli však tak nešikovní, že to popletli, tak místo toho, aby se modlili antifonu, tak řekli Otčenáš. Takže místo žaltáře, žalmů, je padesátkrát Zdrávas Maria. Ten začátek se v Itálii nemodlí. Jednou jsem se však ve škole dětí ptal, proč tam ještě jsou ty tři. Jeden kluk vstal a řekl: „Protože tam navrchu za Alpami se na tom cosi modlí.“ Tak to byl tedy takový zkrácený žaltář pro ty, kdo se neuměli modlit žalmy a kdo neuměli číst. Teď už ale všichni lidé umějí číst, tak co s touto modlitbou? Při všech zjeveních v Lurdech a ve Fatimě Panna Maria doporučuje růženec. Lidé říkají: jak já mohu být takhle soustředěný? To je naprosto nemožné, abych já se soustředil na padesátkrát Zdrávas Maria!

Ve Východní církvi mají také růženec. Modlí se však na tom modlitbu k Ježíši. *Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou, hříšným!* Podívejte se, co se dělá při rozjímání. Při rozjímání si vezmu text a řeknu si: jakpak by se to hodilo do života? Mohu to také udělat obráceně: Vyjít z života a spojit to s Pánem Bohem. Já říkám: „Růženec se nemůžete učit modlit od profesorů. Musíte se jej učit od babiček a našich maminek. Ty to uměly. Naše maminka se růženců modlila mnoho. Jak to dělala? Ráno vstala a řekla: „Zdrávas Maria, milostiplná.....Bože, ty naše slepice, zas mně to tady rozhrabaly v té zahrádce.....A ten náš kluk, furt ještě leží, už jsem ho dvakrát budila, co z něho bude, tak ještě za toho našeho uličníka: Zdrávas Maria, milostiplná.....A tady ta děvčica, ona je nějaká, ani se nezasměje, tak za ni: Zdrávas Maria, milostiplná atd. Člověku krouží hlavou moc a moc věcí. Nemůže se toho při modlitbě zbavit. Tak místo abych se toho zbavil, tak se za tu záležitost pomodlím Zdrávas Maria. Ale když mě ten člověk mě tak naštvál.....tak že je takový hajdalák, tak se za něj pomodlím dvě. Když se to všechno v klidu pěkně pomodlím, tak všechny ty věci, co mě tížily, se najednou stávají lehkými. Psychologové tomu říkají vyčištění hlavy. My jsme zvyklí všechno potlačovat. Je někdy dobře, aby to všechno vyšlo ven. I to, co mě zlobí a pokouší. Ještě bych se mohl oženit, ale jó, vždyť sedmdesát tři, to není velký věk, no tak Zdrávas Maria, milostiplná, ať to tedy Pán Bůh nějak zařídí. I za legrační věci se můžete modlit. To je velice krásná věc. Všechno to vyjde ven, pomodlíme se Zdrávas Maria a vyčistí to mysl a vůbec to neunavuje. Naopak. To osvěžuje. Jak vznikla modlitba růžence je jedna věc. Ale k čemu

může sloužit dneska, to je zase jiná věc. Teď se hodně rozšiřuje po Západě ta tzv. Ježíšova modlitba z východní církve. Modlíte se vlastně totéž, ale jinými slovy: *Pane Ježíši Kriste, smiluj se nade mnou, hříšným!* Kdo se naučí této modlitbě, tak se ji velice, velice rád modlí a říká, jak je to jednoduché.

Teď jsou všelijací ti jogisté. Mají zkřížené nohy, lososovou pozici atd. Říkají, že při té jogistické modlitbě je to daleko krásnější a hned se cítíte lépe. Jedna paní z Kanady, kterou jsem znal, mně psala, že už do kostela nechodí. Chodí jen na ta jogistická shromáždění a cítí se daleko spokojenější. Odpověděl jsem jí, že jestli je cíl modlitby cítit se spokojenější, tak mně stačí půl litru dobrého vína a nemusím chodit na jogistická shromáždění. Sama věc je však velice vážná. I křesťané to začínají praktikovat. Tedy podstatou je, jakou pozici těla zaujmout při modlitbě. Je to důležité, jestli sedím nebo klečím? Není to hlavní. Avšak je pravda, že pozice těla člověka ovlivňuje. Rytmus, dech a tlukot srdce, ty když jsou v souladu s tím, co člověk říká Pánu Bohu, to člověku dává velké zadostiučinění. Může to křesťan použít? Nějaké další teorie nechejme být. Samo v sobě, že se člověk při modlitbě snaží, aby spolupracovalo celé tělo, je velice jednoduché.

Těm, kteří jsou takoví ti nadšenci, říkám: Chytněte si tep. Proč? Protože jogisté říkají: jedním rytmem tlučte srdce, jiným rytmem dýcháme a jiným rytmem jdeme. Člověk za čtvrt hodiny vycházky je tak unavený, že ani neví proč. Jsou tři různé rytmy, které se navzájem ruší a člověk z toho vyjde celý unavený. A zvláště když se přitom chtěl ještě modlit růženec, tak to už nezvládne. Tak se tedy chytne ten tep a teď ve stejném rytmu ještě ten dech a když se spojí s nějakou krátkou modlitbou, taková čtvrt hodina vás neuvěřitelně uklidní. Tedy to není vůbec nic nedovoleného, jenom se to nesmí spojovat s všelijakými teoriemi. Když se cvičí pořádně, začíná být teplo u srdce. Říkají: to je Duch sv. To není Duch svatý, to je gymnastika. Jde tedy o to, aby se rytmus těla dal dohromady s rytmem modlitby, aby se člověk cítil lépe.

Eucharistie

Mluvili jsme o modlitbě a nejdůležitější modlitba je Eucharistie. Teď co říct o Eucharistii. Víme, že se užívá hlavně symbolů. Písmo sv. užívá symbolů. Mana na poušti. Tak vy mně nebudete věřit, když vám řeknu, že jsem jedl manu na poušti. Už to bylo aspoň tak před třiceti lety. Cestoval jsem s Biblickým ústavem na Východě a jeli jsme brzy ráno v noci ze Suez. Navštívili jsme ještě předtím faraónovo muzeum, paláce, tam kde asi mluvil Mojžíš s tím faraonem. Pak jsem viděl v egyptském muzeu mumii Ramzese II. Bylo tehdy brzy ráno, čtyři hodiny, už začínalo tak trochu svítat a jela egyptská kasárna s malou mešitou. Jeden z nich začal zpívat, jak zpívají na věži vždycky: *láh ilahi ilaláh* - Není žádného Boha kromě jediného pravého Boha. Tak to znělo tak biblicky krásně a jeden z těch poutníků začal zpívat žalm: Když vycházel Izrael z Egypta. Tak to bylo krásné. Pak byl kousek asfaltové cesty, to se šlo také pěkně, a pak najednou se asfaltová cesta ztratila a už tam byly jen takové pásy písku a těmi třemi auty jsme se plazili dál a začalo slunko. A to víte, v červenci, v egyptské sinajské poušti to není zrovna tak příjemné. No a co ještě horší, pak se najednou ta cesta začala zužovat mezi skaliska, holá pustá skaliska. Tak jestli to bylo tudy, jak říká tradice, že Židé utíkali, tak jsem si vzpomněl, jak asi reptali: „Kam jste nás to zavedli, tady všichni pomřeme.“ Oni asi chtěli

jet podle pobřeží a to bylo obsazené vojáky. Tak si řekli, zahame kousek doprava, ale tam se dostanem do skal. Jak se tam se stády a s rodinami v téhleté poušti. No a my jsme měli zásoby v autě, že. Nevím, na kolik dní bychom to vydrželi. Tedy se tam dostat a vědět kam dál. Najednou jsme cosi viděli. Že by to byly ty vidiny, fata morgána, jak se říká nebo co by to bylo? Najednou vidím překrásnou zahradu. Jak je to možné. Jedeme dál, a to nebyla fata morgána, to byla skutečná pěkná zahrada. Kde se tam vzala. No je tam krásný pramen. Byl tam jeden sinajský mnich s několika beduíny. Sedli jsme tam, já jsem byl velice unavený, a tak jsem si sedl pod palmu a trochu jsem odpočíval. Najednou přišel jeden beduín a lámanou angličtinou mně začal něco prodávat. Chtěl jsem se dozvědět, co to vlastně chce prodávat. Říkal, že manu. Od doby Mojžíšovy dodnes, to už snad bylo trochu dlouho, schovávat manu. Začal jsem se vyptávat, kde tu manu vzal. Byla ta angličtina slabá, ale přece jenom to vyložil. Tam totiž nikdy neprší a v noci se silně ochladí. Cukr z listů stoupá na povrch, takže jsou úplně bílé. On vezme nůž a tím nožem to seškrabuje a dělá z toho takové kuličky a ty kuličky pak prodává jako manu. Jestli to byla ta mana, co jedl Mojžíš, to nevím, ale já jsem mu zaplatil pět piastrů a dostal jsem pět kuliček a snědl jsem manu na poušti. Na tom místě, kde byl ten pramen, se prý Mojžíš modlil s rozpjatýma rukama, když byla ta válka. No pochopitelně. Jestli se o něco bili, tak se bili o vodu. No my jsme se nebili, dostali jsme napít zadarmo té vody, abychom se posilnili na další cestu. Ten den jsem si uvědomil, co znamená mana v poušti. Bez toho by zemřeli hladem. Bez zvláštní pomoci Boží by nikdy tu cestu neudělali. A protože Egypt znamená otroctví hříchu, tzn. křest a cesta pouští až do Svaté země znamená lidský život. Bez zvláštní pomoci Boží by to člověk nepřežil. A pro nás ta zvláštní pomoc Boží je v eucharistii, ve které je ta síla. Teologové říkají, že bez zvláštní pomoci Boží by člověk v tomhle životě nevydržel. Právě proto ji dostáváme. Proto je to mana z nebe. Kristus Pán říká: „Ne Mojžíš vám dal chléb z nebe, ale já vám dám skutečný chléb z nebe a kdo ten chléb jí, má věčný život. To je ten první symbol: Mana z nebe. Chléb z nebe.“

Druhý známý starodávný symbol je lék proti smrti. Sv. Ignác z Antiochie byl žák sv. Jana a říkají, že to bylo to dítě, které ukázal Ježíš apoštolům: „Nebudete-li takoví, jako tihle ti maličci.....“ Ale to už jen legenda. Sv. Ignác z Antiochie - dneska je to v Turecku, tenkrát to bylo v Sýrii, tam odtud pocházeli pověstní lékaři a chodili léčit do celého světa. Léčili rostlinami. Měli takový nápad: Nenašla by se nějaká medicína, nějaký lék proti smrti? Když máme proti horečce atd, nenašla by se i proti smrti nějaká léčivá bylina? Sv. Ignác z Antiochie k tomu řekl: „My už to máme. My máme eucharistii, která je lékem proti smrti.“ Ježíš říká: „Kdo jí tento chléb, má věčný život.“ Ne, že bude mít, už jej má. Co když umře? Je to jako s tím semínkem, které pochovají do země. Ono ten život má, kdyby nemělo, nic

Kardinál Špidlík předsedá eucharistii v chrámu sv. Benedikta v Pustiměři, 7. srpna 2005.

by to nepomohlo, pochovat do země. Až zasvitne na jaře slunce, začnou rostliny znovu růst. Tak až přijde Kristus - Slunce spravedlnosti - tak ten život se zase vzbudí, zas poroste. Ale ten život už máme. Už ho máme v sobě. Tak to je to druhé - Lék proti smrti. Když už jsme v té Sýrii, tak v západním syrském ritu je zvláštní obřad, ve kterém když podávají sv. přijímání, tak říkají: „Přijmi úhel žhavý.“ Proč úhel žhavý?

Na východě přirovnávali Božství k ohni. A kdo má ten oheň, tak všechno zapálí. Říkali: „Jako se od jedné svíčky zapálí druhá svíčka, až se rozsvítí celý kostel, tak také my při sv. přijímání dostáváme Božský život, který v nás zapálí oheň. Ten oheň potom stále a stále v celém světě hoří. Církev je jakoby hořící svíce, kde se jeden od druhého zapaluje.

Ještě k jedné věci: Máme latinskou liturgii, znáte možná byzantskou (slovanskou), ale liturgií je mnoho. V Sýrii byly dvě: západní a pak je druhá, ta je východní. Tam mají zvláštní zvyk: Schovávají vždycky od jedné mše kousíček chleba a dávají ho do kalicha při další mši sv. Jako se to dělá s kváskem. Kvas, když se dělá chleba, tak se zachovává, a pak se dá do dalšího. Legenda říká, že prý sv. Jan apoštol si od Poslední večeře schoval kousíček a pak jej užil při první mši sv. a pak zase při další, takže to od Poslední večeře až dodnes trvá. Je to legenda. Ten obřad však pěkně vyjadřuje, že je to spojitost naší mše s Poslední večeří Krista Pána.

Tedy bych vám dal otázku: Pročpak dáváme do kalichu kousíček hostie? Zdá se, že to vzniklo takhle: Církev si navzájem posílaly kousek eucharistie, kousek chleba. Z Říma poslali do Egypta. Z Egypta poslali do Milána. Na znamení, že máme tu stejnou eucharistii. Samozřejmě, ten kousek chleba už byl hrozně tvrdý. Tak ho dali do kalicha, aby se mohl přijímat. Dneska si už neposíláme navzájem, ale vezmeme ten kousek chleba a dáváme do kalichu. To jsou tedy ty symboly eucharistie.

My říkáme: To je tělo Kristovo. Ale vždyť to vypadá jako chleba, je to chleba nebo je to tělo Kristovo? Věc je celkem jednoduchá. Jak jsme řekli, věci vypadají navenek, ale v podstatě jsou něco daleko důležitějšího. Člověk neví to, co vypadá, ale to, co je uvnitř. Věci také všelijak vypadají, ale na počátku ve všech věcech je stvořitelské dílo Boží. Na konci věků má být Kristus všechno ve všem a v eucharistii už je. Proto už je to začátek nového věku, že kdo bere ten chléb, bere vlastně Krista, i když to navenek vypadá jako chléb. Už v tom je Kristus. Proto je eucharistie smysl života. I v nás je Kristus a má zazářit v plné slávě a ve všem. Tedy je začátek budoucího věku. Proto je sv. přijímání vrchol modlitby a vrchol liturgie, protože tu se všichni spojujeme s Kristem. Je to spojení s Kristem. A teď ještě to poslední: Proč zrovna jídlo a pití?

Víte, říká se, že se nemá mluvit o jídle. Ale může rozjímat o jídle. A je to krásné rozjímaní, protože jídlo je vlastně největší zázrak přírody. Představte si zrnko obilí, kolik je to reakcí, než to všechno vznikne, a je v tom život. Pak se zrna semelou a já to sním. Co se stane? Ten život, který byl v přírodě, jsem přijal a stává se mým vlastním životem. Snědl jsem slepici a stala se mnou, vstoupila do mě a stala se mým vlastním životem. Pod tímto symbolem také Bůh vstupuje. Je Boží život. Já pojím ten chléb a ten Boží život se stává mým vlastním životem. Když piji, je to vlastně totéž.

Jenže ve staré době mívali názory, že v rostlinách bydlí nějaký duch. A zvlášť ve víně bydlí duch. Mohamed zakázal pít víno, poněvadž je v něm zlý duch a pak mluví z úst. Tedy říkali, že v rostlinách bydlí duch. A křesťané říkali: „Ano, v tom posvěceném víně bydlí Duch sv.“Přijímáme-li Krev Kristovu, přijímáme Ducha Božího, který pak žije v nás a mluví našimi ústy. Užívají takového zvláštního výrazu. Z opilosti prý člověk ztrácí

rozum. Mystičtí autoři říkají: Opilost Boží právě rozum dává, rozjasňuje. Duch Boží nám osvěcuje mysl. Sv. přijímáním se stáváme plnými Božího života. Tady pod těmi symboly a pod těmi různými parabolami se pěkně vysvětlí význam eucharistie pro křesťanský život.

Maria

Co bychom o Panně Marii řekli. Jsou především tři dogmata mariánská: 1. Boží mateřství, 2. Neposkvrněné Početí, 3. Nanebevzetí Panny Marie.

Boží mateřství

Když jsem byl v Toskánsku, tam mívají o vánocích takový zvyk: Když se o půlnoční mši zazpívalo Gloria in excelsis Deo, tak pan starosta táhl za provaz a spouštěl v košíčku sošku malého Jezulátka na oltář. Lidé zpívali italskou koledu Sestup k nám z hvězd. A pomalu ten košíček klesal na oltář. Pan farář se mě ptal, co na to říkám. Usmíval jsem se: „Poslechněte, vždyť to není vůbec křesťanské.“ On se dopálil: „Co na tom není křesťanské?“ Kristus Pán nesestoupil z hvězd, ale on se narodil z Marie Panny. To je něco jiného. Aby Bůh přišel na svět, tak musí být člověk, který mu dá tělo. Panna Maria mu dala tělo a celou postavu. Jistě jí byl podobný. To se stalo v jednom historickém okamžiku, ale Kristus má přicházet do tohoto světa stále. Až bude Kristus všechno ve všem. Kdo ho má přivést na tuhle zem? My všichni. Tedy Boží mateřství je příklad křesťanského života, co máme dělat. Přivádět Krista sem na tuto zem. Bez nás to nebude. Říká sv. Augustin: Svět stvořil Bůh bez tebe, ale nespasí tě bez tebe. To musí lidé skutečně tuhle funkci Matky Boží vykonávat. Proto říká Origenes: Každá křesťanská duše je Matka Boží. Každým dobrým skutkem přichází Kristus do tohoto světa.

Neposkvrněné Početí

Jednou jsem měl kázat o Neposkvrněném Početí. Byla tam skupina mužů. Pochybovali, jestli je to vhodné téma. Jeden mně povídá: „Toto je pro dívky z klášterního institutu, kde přijdou s liliemi a mávají s květinami a říkají: Neposkvrněné Početí. Co nám, chlapům, to má říkat?“ Povídám: „Víte, já se s vámi o něco vsadím, že vám budu kázat o Karlu Marxovi“ „Vy jste se zbláznili!“ „Vsadíme se.“ Vsadili jsme se, jen tak, z legrace, a já jsem začal: Co říkal Karel Marx? On říkal, že kdysi byl mocný kapitál a ten kapitál vládl světem. Ale to už přešlo. Dneska je velká síla ve světě práce. Pracující, když se spojí, to je velká síla. Nevím. Nic proti tomu nenamítám. My křesťané však ještě říkáme, že obrovská síla je jedna čistá duše. Panna Maria jako jedna čistá dívka dala světu Krista. To je obrovská síla. To si ani nedokážeme uvědomit, jaká síla je čistota duše. Jak může změnit svět. Celá historie světa se změnila tou čistotou.

Jak si máme představit to Neposkvrněné Početí Panny Marie? Říkají: „To je ta dívka zavřená v klášteře, co žádného kluka nikdy neviděla, a tak tedy jenom myslí jenom na svaté věci a to není nic pro chlapy“. Říkám: „To si musíte představit trochu jinak. Mluvili jsme o tom, že na člověka dorážejí všelijaké myšlenky a on je musí odrážet. Ony se však dají odrážet docela jinak. Kluk myslí na děvčata. Zamiluje se a co se stane.

Ty ostatní mohou házet cukrblíky a usmívat se a on to nevidí. Ta jedna láska zahrnala všechny ty ostatní lásky. Když duše má lásku k Bohu, ty ostatní lásky nic neznamenají. Duše Panny Marie byla plná milosti. Všechny ostatní věci pro ni znamenaly velice málo. Nemohla se dopustit hříchu. Nebylo to možné, protože ono to na ni nepůsobilo. Sv. Efrém má pěkné přirovnání: Když je polévka horká, tak žádný komár do ní nespadne. Až když je studená, tak tam všechny mouchy a komáři napadají. Tak je to i s lidským srdcem. Když má srdce lásku k Bohu, tak ty ostatní věci se ho nedotýkají. A proto Neposkvrněné Početí je ideál nejenom pro dívky, ale i pro muže. Čistota, jasnost a dokonalost je ve světě veliká síla. Říká se: V parlamentu se vždycky hledá většina. Na to se odpovídá: Jeden člověk a Bůh, to už je většina. Když je skutečně s ním Bůh. „Pán s tebou!“

Nanebevzetí Panny Marie

Jak si představit „nanebevzetí“? Jednou jsem jel v Řecku na lodi. Byla noc. Byl tam řecký biskup a pořád chtěl diskutovat. Chtělo se mi už spát. Říká: „Jak byste vysvětlil lidem Nanebevzetí Panny Marie? To je nějaký astronauta, když ta Panna Maria stoupá do nebe?“ Já povídám: „To je těžké. Ona stoupá tam a v Austrálii musí stoupat někam na druhou stranu. To nebe, to není nějaký geografický pojem. To je království Boží. Zajímavé je, jak je Nanebevzetí Panny Marie zobrazeno na obraze. Na našich obrazech to bývá tak, že dole je ten hrob a Panna Maria se trochu vznáší a vznáší, a pak jako by už nechtěla letět dál, zůstane ve vzduchu. Ale na starých obrazech a tak, jak je to v Santa Maria Maggiore, tam je Panna Maria, jak leží a umírá. Když umírá, tak Kristus Pán má na ruku její duši. Duše spravedlivých jsou v ruce Páně. A všichni andělé sestupují z nebe na tuto zem. Tzn. ne ona letí na nebe, ale nebe sestupuje sem na zem. Tzn. na konci světa má Kristus přijít a obnovit království Boží. Pro Pannu Marii už je všechno hotovo. K její dokonalosti se už nedá nic přidat. To už je všechno hotovo, protože být Matkou Boží, to je to největší, co může být. Dá se to nějak napodobit? V koncilním dekretu je jedna zajímavá narážka: Všechny lidské matky rodí lidské děti. Když se dají pokřtít, stávají se dětmi Božími. Tedy každá křesťanská matka je do jisté míry Matka Boží. Je to velká dokonalost. Mateřství Boží se pak stává duchovní. Ti, kteří nemají děti tělesně, tak mají děti duchově. To je obrovská dokonalost, kterou napodobíme.

Proto ta mariánská úcta, to nejsou jen ty sladké pobožnosti, zpívání, lilie, květy. Musíme si uvědomit, že to je spolupráce člověka, aby Bůh mohl přijít do tohoto světa. Solovjev rozlišuje čtyři fáze v dějinách země. On byl evolucionista. Věřil ve vývoj. Říkal, že první perioda světa je od prvního stvoření až do první živé buňky. Druhá perioda od první živé buňky až do člověka. Třetí perioda od prvního člověka až do člověka - Krista, který je Bůh a člověk. A čtvrtá perioda je naše. Až bude nakonec Kristus všechno ve všem. My děláme v tomhle světě funkci Matky Boží. To je veliká věc. Jeden ruský teolog říká, že Matka Boží je obraz Boha Otce, který rodí Syna. Tak také křesťanské matky jsou symbolem Boha Otce, který přichází do tohoto světa, a proto je dobře, když uctíváme Matku Boží, která přichází do tohoto světa.

✦ O. A. M. D. G. ✦